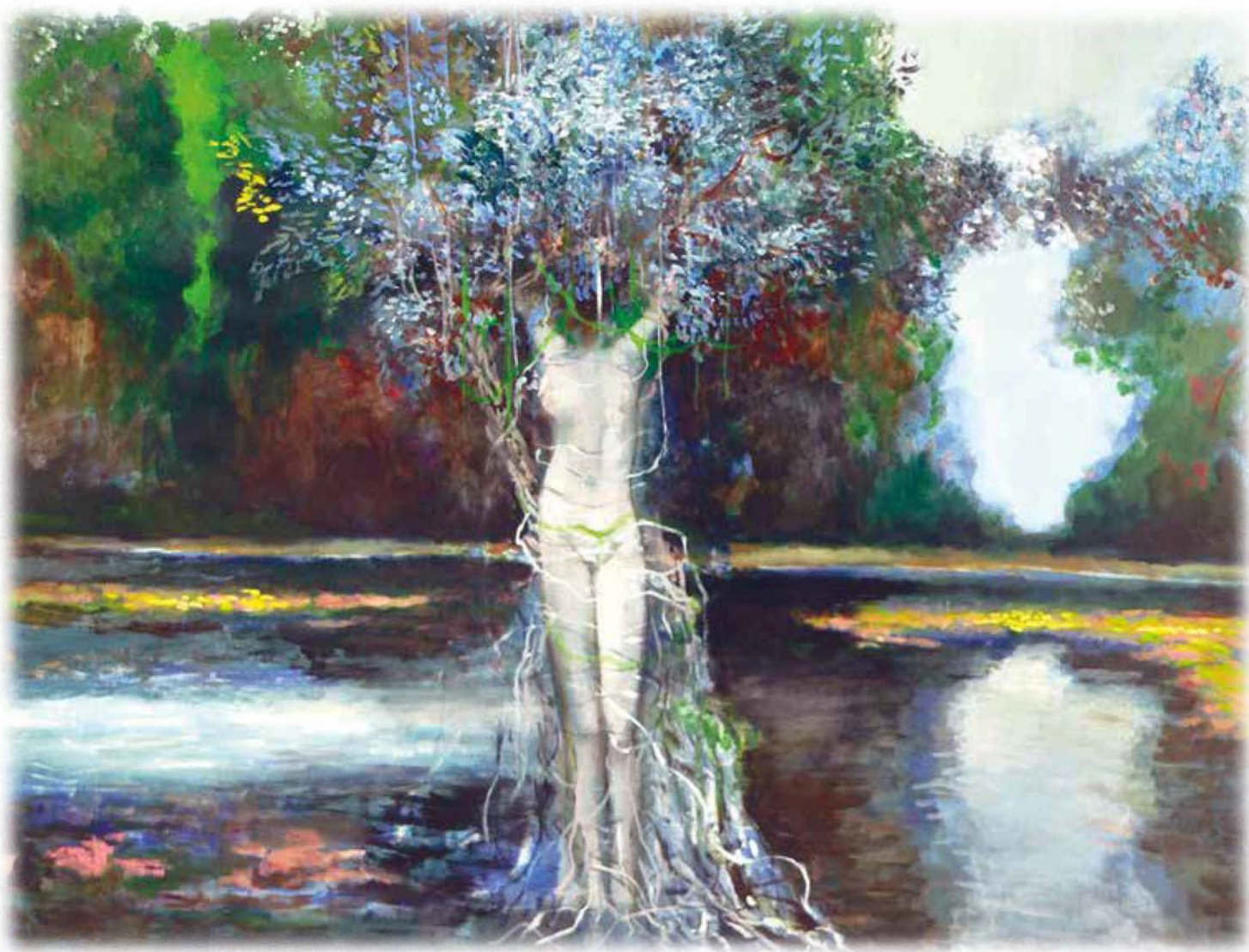

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суштра

УМЈЕТНИЧКА ЗАЈЕДНИЦА
ВАСО ПЕЛАГУЋ

Година 3 • Број 4 27. јануар 2018.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџра

Година 3 • Број 4 • 27. јануар 2018.

Директор:
Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:
Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Редакција:
Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Мирко ЉУБАНИЋ,
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ и
Момчило ГОЛИЈАНИН

Издавач:
Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159
Е-пошта:
rpr.deda@hotmail.com
Жиро-рачун:
562-099-00000-457-93

Штампа:
ГРАФИД д.о.о.
Бања Лука

За штампариију:
Бранислав Иванковић

Насловна страна и
илустрације:
Момо Капор

**Крајишке
новине**

УМЈЕСТО УВОДНИКА

СВЕТИ САВА

Свети Сава сам Србин
свих Срба
православног крста тропрста

Свети Сава тросрце
и
речи трореч

Хеландар је света земља
Светог Саве
светог сунца

Хиландар
света земља
на Небу

На небу времена
и
на Сунцу Срца

Његова брада је
свети
бели облак дана

Његове далеке очи
поглед у
будућност сунца

Да је сада овде Свети Сава
ово би и сад било свето
а не проклето

Ми се Свети теби Саво молимо
јер те волимо
и на љубави долијемо вина реч

У православном винограду
у гроздовима
неба

На дан Светог Саве
на 27. месец почетка
до несвршетка

Док у сваком годишњем месецу
буде био 27. јануар
биће Срба

Свети Сава свети Србин
Свети Сава свето срце
света реч која види

Свети Саво српски боже
Свети Саво српски христу
Свети саво српска земљо

Свети Саво српско небо
Свети Саво српско срце
Свети Саво Српска песмо

(Одломак седмог певања
поеме „Свети Сава,“)

Ђуро ДАМЈАНОВИЋ

Трећи Николов сан

Чемпреси се устремили ка небу. А оно плаво, прошарано бјеличастим облацима. - Како ли је горе? – питам се док разгрћем воду једним па дугим веслом. Чамац клизи нечујно, само се чују замаси весала која пролазе кроз попадало лишће и цвијеће што је вјетар донио са обале, али и ко зна откуд. Заврнуо сам рукаве на бијелој кошуљи и чело ми се оросило знојем: нисам никад веслао, ово ми је, можда, први пут у животу да сам веслам у чамцу а то изискује напор на који нисам навикао.

Гледам према врховима планине чије су стрме литице бијеле под снијегом. Знам да је то Атос, на коме је снијег и у по љета. Однекуд, са обале, између чемпреса, избија пјесма: лагана, тужна, појачана звуцима лауте по којој пребиру неки вјешти прсти.

- Чујеш ли пјесму, Николо? - каже глас на који претрнем од изненађења и среће. Нечије руке, грлећи ме, затворе ми очи и у магновењу схватам да крај мене неко сједи. Кад отворим очи, изненађењу нема краја.

- Јелена! Јелена! Па откуд ти?

- Дошла. Нисам могла више да будем сама.

Зашто ти ниси дошао по мене?!

- Јелена, мила моја! Толико сам те пожелио!

Па како сам могао да дођем?! Видиш да сваког дана морам да пловим овом бродицом. Досудили су ми да прелазим с једне стране језера на другу.

- Ко ти је досудио, мили?

- Не знам, ваљда Свевешњи. Па он једини све зна и свиме управља.

- Николо, ја нисам могла више да чекам. Ти твоји

пољупци! Умријећу од љепоте. Толико сам срећна.

- Једина моја, знаш колико те волим. А како сам ја морао да издржим без тебе. Тијело је још живо, али душа је скоро замрла. Живот вриједи само ако смо заједно.

- Николо, остави та весла! Вода је мирна и неће нам се ништа лоше десити.

- Не, лећи ћемо на дно барке. Ту ће нам бити топло и најљепше. Само да скинем ову кошуљу.

- Моја хаљина је остала у облацима. Стидим се, Николо. А и хладно је.

- Ах, мила, па шта говориш! Знаш колико те волим! Најприје ћу те загријати пољупцима. Свуда – видиш овако - свуда. А онда... Колико смо то чекали?!

- Николо? Зар не схваташ? Облаци ће се наљутити на мене и неће ме опет уздићи у небо. Шта ћу онда?

- Остаћемо заувјек у загрљају. Зар има ишта љепше? Нећу више низашта друго да знам.

- Али, Николо, слушај ме! Чујеш ли овај нагли вјетар? То

се облаци љуте. Преврнуће нам чамац. Ево већ су то и учинили. Однијеће ме та прљава вода. Не дај ме, Николо!

- Љубави, држи се за мене, не дам те. Испливаћемо на обалу.

- Николо, Николо, бескрајно те волим! Облаци су јачи од тебе. Не дај ме, Николо! Н и к о л о!

- Опет неки сан! – каже Пахомије и нагиње се над мене. - Литургија је отпочела, па сам се зачудио...

- Заспао сам, мој Пахомије. Како лијеп и тужан сан у исти мах! Није тужан него страشان, ужасан.

- Знам, Јелена. Шта ће бити друго.

- Јао, Пахомије однијела ју је мутна вода! Што сам заспао? Шта ћу? Шта ће јој се десити?

- Види ти доктора! Па не каже народ узалуд: „Сан је лажа, а Бог истина.“ Него да ми пожуримо!

Игуман се забринуо. Пази он монаха Теофилакта као очи у глави. А, богами, има и кога! (Одломак из романа „У небо загледан“)

Љиљана ЛУКИЋ

Српски народ - праведник или грешник (1)

Народ који изгубљене битке слави

Тешко је о свом народу говорити а да се не мисли колективном свешћу, а још је теже било шта рећи што није речено. Ако се неко у ту авантуру упусти, као аутор овог текста, онда му ништа друго не преостаје него да то што је општепознато и углавном апсолвирано, ако је могуће, из неког свог, угла, сагледа.

Поред ове напомене, треба имати у виду да је лако о свом народу говорити, а да се о узроцима ствари не говори. Много је лакше свој народ описивати, што је уобичајено, или своју прошлост препричавати, онако како се приче причају, или последице, које је та прошлост оставила, редати, што углавном многи чине, али о узроцима ствари, говорити је крупан залагај.

И за крупне људе.

На пример, зашто је српски народ међу народима света такав какав је? Зашто је трагичну судбину имао, и још увек има? Зашто багер историје непрестано код нас ради? Зашто је опет у безнадежном положају? Зашто опет и на крају другог миленијума, и на почетку трећег, страда?

Шта је узрок свему томе?

Ко зна одговор на сва ова питања?

Све теорије које круже су или недоказане или произвољне, јер сежу у далеку прошлост, а прошлост је, као што и сами знате, неухватљива, непрепознатљива, непредвидљива.

Нарочито српска.

Неко се залети па тврди да су узроци у геополитичком положају који наш народ на овој нашој малој справици, на драгој нам планетици, заузима, други у климатским условима у којима живи, трећи у верској припадности, односно

опредељености, четврти траже оправдање у генетском коду, пети у шестом, а седми дан Бог се одмарао пошто је створио свет у којем и Срби као народ постоје.

Наравно, све су то или претпоставке, натуцања или получињенична расуђивања, тако да ствари изгледају много сложеније, самим тим и горе, него што су.

Оно што није спорно је то да српски народ у новије време све чешће у незавидне, па и безизлазне ситуације запада. И да је на почетку трећег миленијума више него угрожен, о томе не треба речи трошити.

Шта нас непрестално доводи у такву ситуацију и ко нас угрожава?

Првенствено велике силе, они који овим светом владају или желе да владају. Велики имају свој велики пут, своје амбиције и своје интересе, а српски се интереси, као на инат, у најпресуднијим тренуцима, нису са њиховим поклапали.

Пошто је Србија раскрсница Европе, прецизније, раскрсница три континента, увек се неком на путу налазила.

О далекој прошлости да не причамо. О Турцима поготову. Узмимо само овај век, век у којем се не зна да ли смо више били субјекат историје или објекат.

Елем, кад је Аустро-Угарска на почетку овог века хтела Србијом да овлада, Срби се нису дали. Када је Немачка, нешто касније хтела преко Србије, на исток да се шири, Срби јој нису дозволили.

Ко нам је крив кад смо своју кућу на друму правили! Кућа се, вели Јован Цвијић, на друму не прави! Посебно на Балкану где се никад не зна када географија

постаје историја, а када историја не дозвољава да буде географија.

Али кад је кућа већ направљена, треба је бранити, па је српски народ морао, хтео-не хтео, у историји да учествује. Да бисмо остали свој на своме, морали смо два пута у овом веку до сваког друма, до сваке куће, удута, да се против јачег од себе боримо. Да се горда, гола, незаштићена и немоћна Србија бори са Хитлером који је пола Европе силовао. Јесте из тих борби понекад као победник излазила, али је зато, са срушеним огњиштем и помереним кућиштем, без највиталнијег дела своје мушке популације, остајала.

СТИЦАЈЕМ ОКОЛНОСТИ српски народ је у многоме карту Европе променио. Чак је био натеран да нека царства сруши, а на то, по правилима моћних, мали народ нема право. То право дато је само велицима. Малом то не приличи.

Зато су велики мали српски народ за превратнички прогласили. Чак му замерају што је поносан, што је непокоран, што не признаје пораз ни када је он чит.

Многи се питају какав смо ми то народ који чак и изгубљене битке слави! Који је многе своје поразе опевао! Који од митова живи, а гробља му у траву зарасла? Који само два мириса обожава, бели лук и цибру? Какав је то народ који не признаје господара неба, а камоли господара земље! Који се хвали како богату крвну историју има! Уместо да се тога стиди, он се хвали!

Поред тога, Срби су по својој природи непослушан народ. Дурашан, тврдоглав и својеглав. И јогунаст, наравно. А такве народе велики не воле, народе који се без

икаквог основа курче, нарочито агресивни Германи.

Шта је требало Србима да се само у овом кратком веку, најкраћем откако се векови броје, који се ипак доста дуго задржао, два пута Немцима супротстављају? Да се с њима на живот и смрт туку? Вероватно на то питање ни Немци не знају одговор.

Правила понашања у свету су позната, али их Срби не поштују.

Срби као народ ни на кога не личе, ни на један цивилизован народ, већ само на себе. Неће господара над собом. Ни господара ни газду ни онда када је прегажен. Неће Србо да веже коња где му газда каже, него вековима читавом свету пркоси! Није хтео у прошлости, а неће ни данас. Не трпи наметнуто, и бог.

А то велики не воле. Зато је вековима варан и сатиран, бомбардован и уништаван, кињен и пљачкан.

Чим Срби зубе покажу, одмах су варвари. То не значи да се са Србима не може. Може, али на леп начин. Може, али на фин начин. На жалост, велики немају времена за финоћу, зато што је на Западу време новац. Чак и на викенду. Време новац, а новац божанство.

Из свих тих разлога, када су ствари почеле да се распадају, када је Југославија почела по шавовима да пуца, Запад је најпре пожурио, пошто зна какви су Срби, да српски народ за стуб срама прикује. Свим средствима су настојали да Србе испљују и изблате, оцрне и окуже, а онда да га на усамљеност осуде, да га из међународне заједнице изопште, да га економски осиромаше и сатру, да га разбију, разделе, да га у најтешње торове сабију, да га оградe, и згужвају, да га придаве, па ако треба, уз помоћ усавршене пропаганде и усавршеног оружја, и удаве.

Наравно, у име демократије и права човека који као димна завеса служе.

Као да су Срби, малтене, највећа опасност за читав свет! Као да ништа црње, на телу човечанства, од Србина, нема! Буђ

на лицу европских народа! Гнојна израслина на највидљивијем месту!

Можда би најбоље било да Срби са ове гураве планете не стану, како би се човечанство усрећило!

То свет хоће да ураде народу који је у прошлом рату дао огроман допринос у борби против фашизма! То велики хоће да ураде народу који скоро никада није био на погрешној страни историје! То људождери хоће једном лепом народу да ураде. Тако нешто народу могу да чине само они који су без морала и без светиња. Који душу немају. Они који пуну кесу, а празну душу имају, па тако своје духовно сиромаштво маскирају. То им историја, и људска и нељудска, неће опростити.

Па и ми смо људи! Ми јесмо примитивни, али нисмо глупи. Нисмо свиње, мада је наша култура живљења углавном аграрна! Изгледамо као и сви људи. Имамо главе, руке, ноге, па њима копамо, шијемо, перемо, ријемо, кувамо, сејемо, рибамо, косимо, оправљамо, вучемо, крпимо, правимо зимницу занедајбоже, поправљамо путеве, градимо кућу на друму, играмо у колу, певамо тугованке и поскочице, венчавамо се, правимо децу, рађамо синове за будуће ратове, пазимо на здравље, да немамо паразите ни заразне болести, живимо како-тако иако изумиремо.

Једном речју, стојички своју муку и туђу неправду подносимо!

Колико цивилизовани варвари, зарад властитих интереса и политичког престижа, мали српски народ деле, парчају и угрожавају, још више га угрожавају народи са којима и поред којих живимо. А Срби углавном живе поред многих народа, а ти многи народи су и по много чему мали народи. Мали, искомплексирани, исфрустрирани.

Како смо одувек били најбројнији на Балкану, онда су нас народи који у нашем окружењу живе као аритметички комплекс доживљавали, и још увек доживљавају. И у мирно време према нама омразу гајили, а кад смутна времена наступе, омраза је у мржњу прерасла, односно у параноичну жељу да нас иноплеменници истребе. Или да нас истребе, или да нас протерају, или да нас силом или милом, на ину веру преведу. Знате већ ону причу о оним трећинама. Само да би овај аритметички несклад некако смањили.

Наравно, ту омразу су највише гајили, и мржњу, најчешће подстицали ислам и католицизам. Како Срби у Босни и Херцеговини, и у Хрватској, највећим својим делом између муслимана и католика живе, између, како то народ воли да каже, потурица и латина, онда је између нас и њих вера вододелница, а не Дрина и Уна.

Католици и муслимани су у свако доба према Србима били верски нетолерантни и национално нетрпељиви.

Познато је да Срби нису верски, нису у вечности укореењени. Они своју веру, своју правоверну веру православну, своје слатко православље, онако ирационално, романтично, обожавају, а у суштини га не следе.

За разлику од Срба муслимани и католици су у својој вери постојани, али та постојаност је својим највећим делом произашла из мржње према Србима. Њихова приврженост вери не произилази из убеђења, већ из ината. Као да је њихова прва национална задаћа да се Срби понизе, потчине, сатру или протерају. То им је историјски задатак. Као да само због тога живе.

Кад се наши односи у прошлости у целини сагледају, онда није тешко закључити да је малтене природан однос тих народа према нашем народу – верска нетрпељивост, односно рат. То није некакав субјективни став, већ гола чињеница коју ни историја не може порећи. Кад се то има у виду, онда се без претеривања може рећи да ни један народ у овом делу света нема тако богату крвну традицију, ни тако дугу крвну историју као српски народ.

Међутим, за трагично страдање свеколиког Српства не може се сва кривица свалити на велике и на народе који у нашем окружењу живе. Ма колико нас они споља и изнутра, и из далека и из близа, угрожавали, можда ми више себе угрожавамо.

Када се поредимо, онда није тешко закључити да се ми више разликујемо од других народа него други од нас, као да су Срби, у Божјој башти, неки изабран народ.

Једни кажу да смо поносан народ, други да смо храбар, трећи да смо гостољубив, четврти да смо невероватан народ, пети да смо погрешан, а ја мислим да смо превасходно расколнички народ.

Корен том злу је толико далек и толико стар, да можда почетак и нема. То је еп који библијске размере има, који у мит прераста.

Срби су, од постанка, од освитка историје, малтене пре

него што је историја настала, пре Илира и Скита, пре Сибињана и Трачана, када нумерички запис о времену није постојао, када се није знало ни за сате ни за минуте, док још земљина лопта није била округла, у корену били подељени, а да нико није радио на томе да се поделе превазиђу. Срби су се вековима делили, делили и скроз поделили. Срби су се опасно, многоглаво поделили, и међу собом завадили, да често изгледа да му душманин и не треба. Да су, знате, сами себи довољни. Да се међу собом туку и мире. Да се једни према другима односе горе него други према њима.

Узмимо за пример Други светски рат, који је био најгора врста рата, и отаџбински и грађански и идеолошки. Треба земљу од нациста бранити, а истовремено треба народ од народа са којима живимо сачувати. Није се знало са које стране већа опасност прети, ко нам горе мисли, ко нам више о глави ради. Да ли усташе, да ли ханџар-дивизије, да ли Мађари, да ли Шиптари или Бугари. Свуда покољи, морија. Свуда Србе о врбе вешају, кољу, у јаме без дна бацају, тако да је биолошки нестанак претио. И уместо да се Срби уједине, да се свуда заједнички бране, заједнички боре, не, они се деле. Дели се кум од кума, брат од брата, син од оца. Један за једном заставом, други за другом. Један за једном заклетвом, други за другом. Један за једном војском, други за другом. Један за Дражом, други за Титом, да у међусобном сагирању докажу ко је бољи, а ко гори. Више је Срба тада у међусобним обрачунама страдало него што су их Немци, и Турци, кроз историју побили.

Туга.

Као да су деобе српски усуд.

Као да им је то основно занимање.

Проклетство!

Како српски народ да се заштити од себе самог? Како да не буду посвађани сви са свима? Како да не буде расколнички народ? Како да сутра опет свој на свога не крене?

Рецимо, данас, после распада Југославије, на почетку трећег милинијума, српско национално питање није решено. Кад слушате људе који у свету Срба нешто значе, а нарочито кад слушате оне који народ представљају, и воде, није вам тешко да закључите да се Срби деле на Србе који су за Србе и на Србе који су против Срба. На Србе који су против Срба за Србе, и на Србе који су за Србе против Срба. Па на Србе који су за Србе у престоници, и на Србе који су против Срба у провинцији. На Србе који су за Србе преко Дрине и на Србе који су против Срба преко Дрине, на српске Србе и на Србе у дијаспори, па на Србе који су за слободу и оне који су за туђина, да будем прецизан, на патриоте и на на издајнике, на оне који су за брата и оне који не знају шта је брат. На оне који су за Југославију и на оне који су против Југославије, на оне који су за петокраку у сред мрака и на оне који су против петокраке у сред бела дана. Па на горње и доње, небеске и овоземаљске, на прозападне и происточне, на монархисте и републиканце, на сорошовске Србе, на приватне Србе, за оне који су за круну, и на оне који су против круне, на шљегнуте и староседеоце, на вилогорне и питоме, на образоване и примитивце, на забавњаке и народњаке, за једне који су за Егзит и на друге који су за Гучу, на гробаре и делије, оптимисте и песимисте, на реалисте и илузионисте, рационалне и ирационалне, на рођене и нерођене, а посебно на Србе који су сами са собом подељени. Или на оне који се, да простите, стиде што су Срби!

О, нико не зна, колико врста Срба има! Зашто не зна? Зато што се још увек делимо. Зна се само да је, гледано у маси, неутралних најмање.

А интелектуалце да не спомињемо. Свака част појединцима. *(наставак у следећем броју ревије)*

Тихомир ЛЕВАЈАЦ

ЗАШТО ЉУДИ ВОЛЕ САМО КЛАСИЧНЕ СТВАРИ

Зашто људи воле само класичне ствари?

У маси истих све је исто
изађи из зоне комфора
и све оквире и рамове поломи.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Пусти рок, закључај врата
одлутај гдје те ноге однесу
и немој да се враћаш прије мрака.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Прекини да ходаш истим темпом
плешу у ритму иако музике нема
скини досадне ципеле и бјежи.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Загрли тренутак најјаче што можеш
узми метлу и ударај по проблемима
и убиј ружне мисли пиштољем на воду.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Смиј се гласно
са рока пређи на цез и одврни до краја
сањај отворених очију.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Сакупљај плоче иако немаш грамофон
замисли жељу у поноћ
и не криви машину што немаш исте двије чарапе.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Разбиј телефон
за нови, пара ће бити а времена све мање
отвори прозор треба ти ваздуха.

Зашто људи воле само класичне ствари?

Постани контра свијета и народа
ишарај зид стиховима омиљене пјесме
или напиши своју омиљену пјесму.

На крају себе запитај

Зашто људи воле само класичне ствари?

И одговори себи:

Зато што се праве слијепи над другачијим стварима.

Селена БЕРИЋ

БРАТИЋ ЛЕТИ СА КОЧИЋЕМ

Братић сад лети са Кочићем младим
(није му више зима као у Херцеговини)
Лети изненађен висином са које гради
Самоход ослоњен на штап-перо
И језик српски - хљеб насушни

Уз Кочића бол свој брже гуши
Ноге му се грче као да још газе
Вртове камене и густе шумске оазе

Обојица лете срећни што су скупа
У рајској тишини скоро оздравили
Као да се смрт догодила није
Јер на небу живе боље него прије

Понекад се чак и насмију горко
(по узору на Бранка и Ђуру)^{*}
Непролазу бијеле битке и робије
На истом древном кућном прагу
Гдје невино бистро отворише око
Закратко љубећи најмилију драгу
Испише ко ракију на екс – зло/ тугу
Гдје још срце моје скапава и бије

Стевка КОЗИЋ ПРЕРАДОВИЋ

^{*} Б. Ђопић, Ђ. Дамјановић

Славска свечаност Друштва „Свети Сава“ – Пододбора за РС

Повеља захвалности и „Васи Пелагићу“

Славска светковина одржана под високим покровитељством проф. др Младена Иванића, српског члана Председништва БиХ

У Бањалуци је под високим покровитељством Председништва БиХ - члана Председништва из Републике Српске, господина Младена Иванића и уз његово присуство, 25.1.2018. године одржана прослава у славу Светог Саве и свечано уручене награде Светосавског ликовног конкурса Друштва „Свети Сава“ Београд -

Пододбор у Републици Српској Бањалука за ученике основних школа Српске, Србије и расејања школске 2017/2018. године.

Поводом деценије успешног рада Пододбора Друштва у Републици Српској, председница Пододбора Друштва „Свети Сава“ мр Весна Б. Аћић је примила највише признање, *Медаљу Друштва „Свети Сава“*, које се

додјељује за велике заслуге за рад и активност Друштва, а на добробит српског народа.

Признање је уручио др Љубодраг Ристић, председник Извршног одбора Друштва „Свети Сава“ из Београда, уз пригодну бесједу о десетогодишњем постојању и раду Друштва у Републици Српској.

Захваљујући на признању, госпођа Аћић је рекла да сви који се баве хуманитарном, културном и образовном дјелатношћу нити очекују нити су навикли на хвале и признања, али да је лијепо када неко примјети тај рад и резултате рада. Нагласила је да је велика част бити у друштву носилаца овог одличја: патријарха српског г. Иринеја, академика Драгољуба Живојиновића, академика Злате Бојовић и Проф.др Јасне Јанићијевић. На крају је истакла да признање прихвата као признање вриједним и истрајним члановима Друштва у Пододбору у Републици Српској и захвалила се и у њихово име.

На славској свечаности у Дјечијем позоришту Републике Српске бесједио је господин Душко Мазалица, глумац Дјечијег позоришта, домаћин славе и закупио пажњу најмлађих поучном и како је рекао шаљивом причом о сусрету Светог Саве са сељацима који су са воловима увлачили сунчеву свјетлост у кућу.

Поводом јубилеја Пододбора Друштва у Републици Српској додјељене су Повеље захвалности заслужним појединцима и установама за несечичну помоћ Пододбору Друштва „Свети Сава“ и допринос светосављу. Добитници признања су: Душко М Петровић, први председник Пододбора Друштва и идејни

творац и организатор прве манифестације Светосавског ликовног конкурса, академик Радоја Радић, проф. др Милош Шолаја, Ранко РISOјевић, Дјечије позориште Републике Српске и Књижевна заједница „Васо Пелагић“ из Бањалуке, а ова је признања уручила Стевка Козић Прерадовић, док је у свечаној атмосфери, уз честитке и разговор са награђеним основцима, господин Младен Иванић је уручио награде побједницима Светосавског ликовног конкурса на тему Књига Светог Саве у конкуренцији 717 радова и отворио Изложбу најбољих овогодишњих ученичких радова.

Прву награду добиле су Тамара Станковић из Ковачевца код Младеновца и Зоја Шишарица из Бањалуке. Другу награду добили су Теодора Јарић из Приједора и Никола Сирар из Честерега. Трећу награду добили су Јована

Прерадовић из Бањалуке и Александар Костић из Власотинца. Специјалне награде добили су Дарија Вукчевић из Базела (Швајцарска), Милош Башић Лингас из Париза (Француска) и Алики Ковачевић из Софије (Бугарска). Специјалне награде за умјетничке књиге добили су Јована Јегдић из Новог Кнежевца, Тара Црнчевић из Приједора и, ван конкуренције, предшколска група из вртића у Читлуку код Крушевца.

У умјетничком програму учествовали су Хор и оркестар Основне школе „Бранко Ћопић“ из Бањалуке са балетном групом, под руководством музичког педагога Ирене Личина и успјешан млади умјетник на хармоници Радован Ивановић, ученик 2. разреда Музичке школе „Владо Милошевић“ из Бањалуке у класи професора Саве Човичковића.

Пододбор Друштва „Свети Сава“ у Републици Српској основан је 2008.г. у Бањалуци. Само неки од резултата рада су: помоћ часопису „Отаџбина“, рад на повећању књижевног фонда градских библиотека у Рибнику и Новом Граду, као и школске библиотеке у Пискавици код Бањалуке (у сарадњи са Радио-Београдом). Уручење књига је било свечано уз писце из Србије и Српске, који су говорили и читали своја дјела. Пододбор је основао и опремио Светосавску библиотеку у Превији код Рибника са преко 3.000 наслова. Од школске 2009/2010 године организује избор најбољих ликовних радова, свечану додјелу награда побједницима и изложбу најбољих радова на Светосавском ликовном конкурс Друштва, у сарадњи са Дјечијим позориштем РС.

Мр Хелена ЗАКАЉУК

На рубу памети

ШИЗОФРЕНИ БОСАНСКИ КАЛЕНДАР

Има ли Закона о празницима!?

Као свједок тријумфа људске глупости и суноврата разума у слијепо цријево нецивизацијског благоутробија, парафразирајући наслов Крлежиног романа “На рубу памети” (из времена тзв. сукоба на љевици) у причи о људској глупости, асоцирајући на Еразма Роттердамског у “Похвали лудости”, јер куд год се осврнемо, све врви од ретардиране тупаве охолости и изопачености масовног примитивизма или парафразирајући Балзака, од људске комедије, чак што више, од трагикомедије! Чега се паметан стиди, будала се поноси!

Негдје око Ускрса, кажем мом пријатељу Маринку Марушићу, професору Медицинског факултета из Загреба, кад већ нисмо могли, не нашом кривицом, опстати у једној држави, Ускрс нас демантује, јер су оба (и Васкрс и Ускрс),

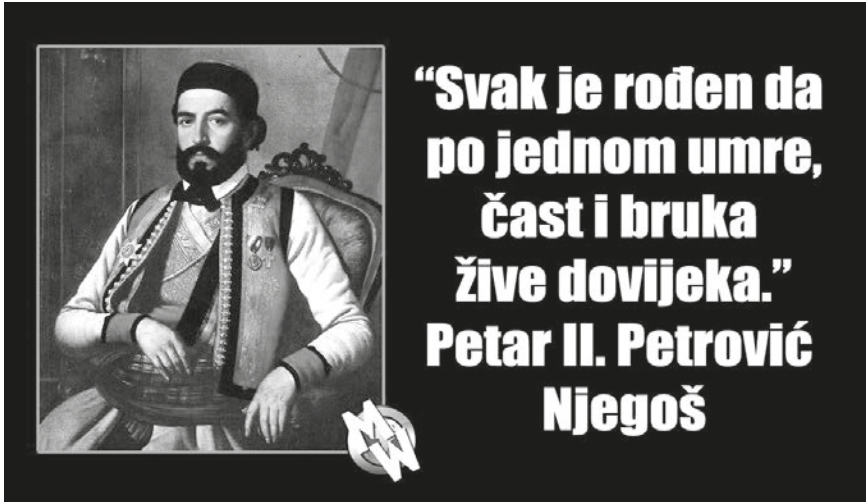
комотно, овог Љета Господњег 2017, стала у само један дан! Какав превид црквених великодостојанственика, бискупа и епископа а тек острасћених политичара, који ни за живу (ни мртву) главу не би смјели тако што допустити у својим етнички очишћеним торовима, као што не допуштају, ево већ четврт вијека послје крвавих вјерских ратова (и на силу наметнутог нам мира), да се коначно утврде заједнички државни празници: Дан републике, Дан државности, Дан независности, Дан захвалности, Дан побједе, Дан пораза, Дан без образа, Дан заљубљених, Дан одрубљених (глава), Дан жена, Дан распамећености, Дан будала и Дан ђубретара, па онда, празник рада (за запослене) и празник нерада (за оне многобројније (незапослене), празник геу-парада, празник лажи и истине (ма чија и каква она била)! Божић

један, Божић други, Бајрам један, Бајрам други, па Ханука, већ ми је мука! Све се сјајно уклапа у ликовну композицију сликара наивца (Генералица), разуларене кочије са запрегом заобаданих волова, без кочијаса! Једни су убијали друге, бранећи заједничку државу, други су убијали прве, против заједнице државе, трећи су убијали прве и друге јер ко није с нама, тај је против нас! Као на фудбалском турниру, на мале голове, свак против свакога, једни су врсили злочине, разарали села и градове, други су из освете починили још страшније злочине, палећи куће и рушећи мостове, трећи су чинили то исто, узимајући правду у своје, кржаве, руке!

И гдје је крај мржњи и злу, када смо у зачараном кругу пакла, без краја и почетка!? У јеку егзодуса, овог економског и социјалног, безнадежнијег и од оног ратног, политичари блазирани материјалним добрима, задовољштинама и заслијепљени влашћу, не виде дубину бездана на чији руб су нас догурали! Умјесто ‘цара до дувара’, самозвани цареви и царевићи, краљеви и краљевићи, дотјерали су обеучени народ до ивице бунара и намакли омчу око шије! Огресли у криминалу и корупцији, обећавају нам аутопутеве куда су некада турски каравани пролазили, па да народ види “како Муса дере јарца” и “чија мајка црну вуну преде” и друге народне обичаје и легенде од свиле и кадифе, па до свилен-гајтана!

Мехмед Паша Соколовић, њихов а наш, а чији бијаше Маршал Јосип Броз, ми смо Титови, а је ли Тито био нас! А тек крваво раскројена и у парампарчад разбијена земља

непроцјењиве вриједности, Југославија est Patria mea! Има ли реинкарнације и живота послје смрти?! Је ли остало нешто од тог заједничког духа?! Или, ако је “дух декаденција даха”, као што у својој књизи “Феноменологија даха”, парафразирајући Хегелову гласовиту “Феноменологију духа”, претпоставља проф. др Миодраг Живановић, онда смо сви ми, послје свега, остали без даха, ако дах дефинишемо као способност упијања живота!

Чини ли вам се да сте заиста преморени, на крају још једне агоналне године, ближи се Свети Никола, па Нова година и свети Јануар, рођење Исусово, Св. Стефан и Дан Републике, па Нова православна, Богојављење,

Јовањдан и Св. Сава, школска слава, Часне вериге (“гром загрми на светога Саву, усред зиме, кад му вријеме није, сину муња на Часне вариге”...) и Sent Valentein, Дан жена и ето новог Васкрса! Празнични круг је затворен а изабрани политичари нам у Новој години ништа доброга не обећавају, осим још једне бучне и бјесомучне изборне године и мучне најаве како ће још једном на брвну преко потока или теразијама власти, показати једни другима, ко је јачи и пречи и опет све преко народне коже и грбаче! И опет без договора и Закона о празницима, а како се онда договорити о радним данима и животу човјека, људи, народа, кад нема договора о

оним нерадним, благоданима!

Изгубили смо душу, духа је све мање, живимо у бездушним временима, остали смо без посљедњег даха! Можда је то био дух и дах оних којима је украдена Домовина или ти Отаџбина!? Дах „апатхида?” Јер, заправо, не знамо колико апатрида доиста има”... каже проф. Живановић у својој „Феноменологији даха”! Ако је вјетар, као што је и овај оркански, што је ових дана носио кровове и чупао стабла, по Старом завјету, Божји дах, који заправо наговјештава близину Бога!, како лијепо и мудро мисли проф. Живановић или као што у свом поетичном есеју ‘Савјест у ноћи’, пјева Вила са Купреске висоравни, Валентина Дувњак: “Како је лијепо слушати вјетар скривен у загрљају неба...” Ако је то одиста дах невидљивог Бога, скривеног у загрљају неба, а Његова је увијек посљедња, има ли онда људске наде за дах и предах у овом новом, шизофреном босанском лонцу, календару и калеидоскопу са руба памети!? Срца и душе, знам да овдје више нема!

(Бања Лука, дец. ММХVII)

Др Раде ДУЈАКОВИЋ

ЉУБАВ

Љубав је најљепше човјеково осјећање,
њу не може да замијени никакво богатство
и имање.

Ја волим сваког ко воли мене
јер за таквим људима, срце ти не вене.

Љубав треба ширити на све стране,
У људима тражити врлине, а не мане.
Са особама које волиш, увијек искрен буди и
искористи све лијепо, што љубав ти нуди.

Нека у тебе добро расположење уђе и не дозволи
да те изнервира понашање туђе!

И да ова пјесма, не би била дужа,
Пружи љубав ономе, ко је теби пружа!

АХ, ИНСПИРАЦИЈО!

Здраво драга дјецо и поздрав вам свима,
Можда баш сад дође, једна добра рима.
Оловка се тресе, узбуђење хвата!
Шта ми је, не знају ни мама ни тата.

У глави ми брује пјесме и риме,
када стих се срочи, за ме нема зиме.

Надахнуће тражим у својој средини,
нешто ме стихови неће, како ми се чини.
Одједном ми пјесма у глави засија,
Једина моја мисао, сад је поезија.

Дорис ДУЈАКОВИЋ

ФЕСТИВАЛ

Хиљаде руку у зраку, јединство шака вапи за спасењем. Увијање фестивалске масе наликује животињи која порађа младунче. Има некакве сирове величанствености у том призору. Присутни су ти који бивају поново рођени. Вечерас постоји само љубав, само срећа, и бескрај који прли чула милионима игала.

У сумраку који се угнијездио на ободу града, под ногама стаклених кула, пород је у сваком од присутних, укључујући и њега. И сви, мисли он за себе, сви чинимо то велико чедо чији весели плач вечерас пара досаду својом усијаном оштрицом.

Музика очњацима комада пролазност, храни масу залогима смисла попут гладних птића. Град је велики каубој који ликује, јашући подивљалог бика надлазеће вечери. Док супстанце струје венама, дух трансцендентира одвајајући се од тијела. Враћа се у епизодама опијености. Музика га развлачи, извија према заборау и пространствима. Ка апстрактним низијама гдје не постоје вријеме, правила, ријечи, симболи. 'Обећана земља' чека вољне нечега вишег, попут њега. Маса заноси, он скаче, а изнад глава дигиталне леће у њиховим очима примају бежичне импулсе рајске стварности. Спектре боја у најширој лепези у којој их човјек може обујмити. Осмијех се развлачи преко његовог лица, попут једара Санта Марије. На крилима лудила, он не зна ни ко је, ни гдје је. Не занима га колико ће трајати путовање и шта га чека тамо негдје на удаљеној обали. За њега постоји само овај трен, овај лет, на крилима спектра иштриканог бинарним кодом. Један и нула, то су истине његове генерације и новог доба. Свијет данашњице не би се могао замислити без њихових непрегледних низова.

Перформанс групе забављача спаја обресе правог свијета и илузија које су а.с. (аугументована

стварност) леће у очима додавале ономе што је заиста било ту. Тако су сочива чинила свијет које око посматра пријемчивијим и потпунијим. Бина смјештена измеђи спиралних торњева на једном од тргова чини сулудо надреалан приказ. Стотине сјенки плеше у ваздуху, туце њих скаче по степеницама од плазме, баца енергетске бодеже, одапиње стријеле. Силуете измичу оштрицама, мачују се и вриште, плазе језике. Догађај усклађен са синтетичком музиком и праћен стимулансима које је тијело примало кроз наруквице добијене на улазу у фестивал. Џиновски змајеви у пикселима гутају торњеве, публику, једни друге. Титан израња и смије се, прави свјетлосне ефекте очима. Потом му зуби испадају и трансформишу се у његове мање верзије. Топе се око бине и спајају са публиком. Слика за сликом, интензивни доживљај који траје неколико сати.

У току тог оркестрованог хаоса Вид осјети бол у десном оку, чучну и покриј дланом мјесто "уједа" - као да ће то нешто помоћи.

"Хеј, јеси ли ок?" Петар му ставља прсте на раме након пар секунди.

Усправивши се, отвори повријеђено око, вади лећу, која се није сломила пуком срећом, и провјери да ли је све у реду. Тог тренутка, умакнувши једну а.с. инсталацију, пред њим није више стајао само један свијет. Десно око је сада регистровало само таму и гомилу тијела, а лијево коктел дуге фестивала.

"Све ок Петре, хвала ти"

"Хоћеш да се извучемо напоље?"

"Могу сам, остани ту"

"Јеси сигуран?"

"Јесам, не брини, брзо се враћам"

"Ма не идеш сам, нема шансе" би упоран Петар.

Бол га тјера да се извуче на чистину при ободу масе - од које

није био одаљен више од три минута. Петар крчи пред њим, дере се на људе да се помакнут као да је хитан случај.

Излазе заједно на један од бочних излаза. Омањи парк је у близини, ходају ка њему.

"Шта се десило?" забринуту ће Петар кад су изашли.

"Немам појма" слијеже раменима "као да ме нешто погодило у десно око. Али лећа се није разбила"

"Боли ли?"

"Боли"

"Ај онда сједнемо тамо на клупу у парку да дођеш себи. Чек" узима ранац са леђа, вади флаширану воду "ево ти"

Долазе до клупе и сједају. Неки умор обузима Вида. Отвара флашу воде, отпија пар великих гутаљаја. Сипа мало у длан и испире око.

"Ти реци кад хоћеш назад, мени је свеједно. Можемо и кућама што се мене тиче"

Добри стари Петар...

"Важи, хвала ти човјече"

"Ништа, опуштено. Музика мало смара свеједно"

Смије се на то.

"Лик убија исти бит већ пола сата"

"Пилот" Петар пали цигару, гледа у небо кроз крошње.

Вид трепће и трља око, потом га отвара. У том тренутку, периферним видом примјећује руљу, велику руљу, са холо-транспарентима, који нису били уочљиви лијевим оком. Заправо, цијели скуп доле није био видљив кроз лећу, као да су избрисани из виртуелне стварности која је пројектована у сочива, замагљени и уклоњени - пуки редови јединица и нула. Али у сировој стварности исти су итекако постојали. Како би то уопште било могуће?

"Петре"

"Реци"

"Је л' видиш ону руљу доле?"

"Какву руљу?"

Показује му прстом.

"Не видим ништа. Јеси ли сигуран да си ок?"

“Јесам” окреће се насмијешен
према њему “скини леће”

“Чек довршим цигарету”

Извлачи још пар димова. Баца
опушак на земљу и гази га.

“Ај да видим да л’ си утрипово”

Скида леће. Нагиње се
лаковима на кољена да може
боље видјети, шкиљи.

“Види стварно” изненађено ће,
окреће се ка Виду “ниси утрипово”

“Рекох ти”

“А не видим их са лећама”
замишљено ће Петар “што то?”

“Немам појма” рече “ај приђемо
ближе”

“Ај”

Вид крену ходати ка тој маси
ван фестивала, Петар навлачи
ранац и прати га. Музика трешти
у позадини, али што се више
примичу скупу, то су њихови
узвици гласнији а музика тиша.

Скида и лијеву лећу, да му се
сlike не би мјешале. Чита холо-
транспаренте протестне групе.
“Доле влада!” , “Зауоставите
ратове!”, “Оно сте против чега
кажете да се борите!”, “Доле
фашисти! Доле династије!”,
“Зауоставите терор!”, “Ми смо
терористи!”, “Поробљавате у име
слободе!”, “Зјап је све већи!”.

Натписи су се само редали, и
сваки се закивао у Видов ум попут
клина. Није знао да његова земља
има икакве проблеме, право рећи
није га ни занимало. Али овакве
насловe никада није у виђао у
вијестима на интернету или на
свјетском каналу.

“Ово неки озбиљан протест”
коментарише Петар.

“Изгледа” рече Вид “а што се не
виде кроз леће, није ми јасно”

“Ни мени, ај останемо мало да
видимо шта ће се десити”

“Ај”

Нашли су клупу ближе и
посматрали. Пушећи цигарете.

Никада неће заборавити тих
пар сати док се тама спуштала.
Игру боја које би леће иначе
примале и пројектовале замјениле
су плаво-црвене ротације, стотине
оклопних возила, тенкови са
воденим топовима, и големим
звучницима који су пуштали
ниске фреквенције звука од
којих су уши бољеле као да их
буше усијаним гвожђем. Кордони

Радосна песма

Сенима моје Душке

На Топчидерском гробљу
Песничко посело

У малој цркви
Видим своје Чукаричане
Школске другове и дру-
гарице

Међу њима и моја Душка

Осмехује ми се
Док јој заједно
Са српском земљом
Падам у загрљај

Каже ми
Дуго те чекам
Касниш

Обоје се смејемо

*У Београду,
28. фебруара 2016.*

Драган КОЛУЊЦИЈА

полицајаца у црном, са штитовима
од непробојног стакла...

...И никада неће заборавити
ту ноћ, када је дигао лећу и
зашкиљивши погледао кроз њу, те
видио само таму, парк, спокојан и
језив - попут гробља.

“Не могу да вјерујем. Ни
дротови се не виде кроз лећу”

“Ово су нека озбиљна . Мислим
да је најбоље да се измакнемо”

“У праву си, ајмо назад полако”

Само ако... Питао се каткад, без
жаљења. Да ту ноћ, десно око није
забољело услјед случајног хица
ко зна чега, наставио би живот
потпуно другом путањом. Да ли
је баш све дуговао том случајном
догађају, или би искрсла нека
друга пукотина?

Од тог догађаја није носио леће,
барем не стално. Петар је наставио
по старом, можда је био у праву.
Чему се замарати? Али Вид је
мазохиста, не може да одоли а
да се не пати истином. То вече

је изрезало његову колотечину у
неупотребљиву хрпу смећа. Но,
од тог дана, почео ју је градити
изнова. Отворио је своје очи и
пио мед са пелином који је свијет
давао. Било је много људи попут
њег, који су знали, јер то није
сматрано неком посебном тајном,
леће су се могле скинути у било
ком тренутку. Напосљетку, нико
те људе није тјерао да их ставе
преко зјеница на првом мјесту.
Они би то чинили добровољно.
Горки укус био је инспиративан,
изазивао је побуну, будио ватру,
дрмао срце у његовом грудном
кошу. Помјерао га је и бацао на
мјеста која никада не би дотакао
да се није збила управо та ноћ. У
њему се јавила жеља да не буде
пуки посматрач свијета, него да
раскринкава и пише. О духу -
филозофији, која стоји иза тако
постављеног и изграђеног свијета.
(Фрагмент)

Огњен ТОМИЋ

О аутору

Огњен Томић рођен је у Брчком
04.05.1991. године. Основну и
средњу школу завршава у родном
граду. Дипломирао је економију
на Универзитету у Источном
Сарајеву, смјер рачуноводство и
финансије. Дебитантском при-
чом ‘Дјеца судбине’ улази међу
награђене радове на конкурс
Српске библиотеке у Лондону
2014. године. Тиме и започиње
ангажованије књижевно стварање.
Наредне, 2015. године објављује
збирку приповједака ‘Аполонов
јаук’ у издању КЗ ‘Васо Пелагић’ из
Бањалуке и СПКД ‘Просвјета’ из
Брчког. Приче објављује у региону у
сарадњи са часописима као што су
‘Поља’ КЦ Нови Сад, ‘Ријеч’ Брчко,
‘Воштанице’ Београд, ‘Словословље’
Беч и многи други. Роман ‘Ловац’
објављује 2016. године у издању
куће ‘Свет књиге’ из Београда и
исте године га промовише на сајму
књига. Дво његове најновије књиге
‘Бојкот’ је преведен на енглески и
објављен у Мелбурну 2017. године.
Тренутно живи у Брчком, припре-
ма објаву ‘Бојкота’.

Кирлијанова камера и фотографија

ОТКРИЋЕ И РАЗВОЈ КИРЛИЈАНОВОГ ЕФЕКТА

Године 1939. Совјетском истраживачу Сејмону Давидовићу Кирлијану било је предложено да изврши поправку уређаја за масажу високофреквентним струјама у градској болници.

Поправљајући тај апарат, заинтересовао се за електрично пражњење између електроде покривене стаклом и коже руке. Сам је конструисао уређај, помоћу којег је могао то пражњење да региструје на филмској емулзији. Пошто је усавршио технику снимања, Кирлијан је добио и прву фотографију длана сличну рентгенском снимку, али окруженог свјетлосним зрацима и безбројним тачкицама.

Кирлијан је даље испитивао могућности снимања са лумисцентним екраном и уређајем у којем једну электроду чини вода. Уочавајући различите промјене на корони свјежег и увелог листа, здравог и болесног човјека, Кирлијан је био увјерен да је упио снимити животну снагу живе материје.

Кирлијанова фотографија је убрзо заинтересовала психијатре и парапсихологе, а касније и шире научне кругове.

Међутим, јавност није могла бити упозната о Кирлијановим фотографијама, због ембарга на његов истраживачки рад од стране Академије наука Совјетског савеза. Међутим на првој конференцији о биоенергији у Алма-ати, разговарало се и о Кирлијановом ефекту, што је привукло пажњу и западних научника.

Чим се вратила из Казахстана, неуропсихијатрица Телма Мос, професорица на Калифорнијском универзитету, у сурадњи са физичаром Кенделом Џонсоном 1968. године, прва је у САД-у снимила фотографију руке која је зрачила.

Лењинградски хирург Михајил Гејкин је уочио да су пламенови на Кирлијановој фотографији најјачи око акупунктурних тачака.

Инг. Вито БОЈКОВАЦ,
биоенергетичар

Гејкин је предложио Кирлијановима (супружницима) да раде на томе, да би могли да пруже објашњење за ауру и акупунктуру. Након неколико година напарвили су нови апарат за снимање аура. Јединствени Кирлијанов метод за снимање аура доживио је у међувремену разне техничке модификације.

Истраживачи су настојали да га усаврше како би добили, ако не исте, а оно приближне исте двије фотографије или серију фотографија.

Јер упркос што су прихватили могућност да се аура мијења, зависно од расположења, они су сматрали да у кратком временском периоду мора да буде бар приближно иста.

Захваљујући Кирлијановој камери, данас смо у могућности да снимимо аура различитих људи, са различитим енергетском потенцијалом, са различитим обољењима, осјећајима, и да их упоређујемо.

Досадашња истраживања на том пољу показала су да се на основу Кирлијанове фотографије може одредити дијагноза болести, те разна осјећања људи, као и њихов карактер.

Кирлијановим ефектом снимање су и биљке. Утврђено је да и оне реагују на бол. Кад би истраживачи боцкали лист, пламени језици аура су се смањивали и појачавали. Истраживања су такође показала да исцјелитељи имају изразито јако енергетско поље.

Многи терапеути се служе снимцима добијеним Кирлијановим ефектом, тј. Кирлијановом камером. Свака неправилност у боји аура или биоплазме указује на неко обољење.

Код особа обољелих од карцинома аура је тамна, боје су замућене, а код здравог човјека боје су јасне, чисте и јарке.

Мој метод рада се своди, да без обзира на лијечничке налазе, да бих отклонио сваку могућу сумњу у тачност дијагнозе приступам једном од начина дијагностицирања, тј. Визуелном прегледању аура или такозвана аурална визија.

Пошто спадам у мали број људи који могу да виде ауру, један сам од ријетких који врше дијагнозу на тај начин. Човјек у садашњем времену све више губи себе, своју унутрашњост препустио такозваним пријатељима на интернету.

Путем друштвених мрежа садашњи човјек је сам себи створио баријере да све чешће постаје овисан о томе шта ће рећи неко из виртуелног свијета. Самопоуздање је већ одавно пољуљано, сензибилност за простор изгубљена.

Већ су многи постали болесници са дијагнозом нарушеног менталног здравља.

И као такви обраћају се у институције гдје се сусрећу са лијечником који зури у монитор и из ваше приче саставља дијагнозу, похрањујући све то у компјутер.

То је стварност такозваног модерног човјека који је изгубио своје ЈА и нема шансе да спозна како открити самог себе.

САМО ЗЕМЉА ДИШЕ

Како се сунце удаљава
Кораци се умножавају

Постају сјећање

Нејасни гласови
Без метафора

Звучи камење
Или се зрак растаче

У звуку кости именују

Вјетар се скаменио
На неизвјесном путу

У овом говору
Само земља дише

ПУТОВАЊЕ

Ријека носи моја чула
Сливена у њен ток
До понора

Мјесећ
Мелодијом
Употпуњује ово путовање

Цицо АРНАУТОВИЋ

Поново у Требињу

Пуцањ из очију Срђе Алексића

Телефонира ми Зоран Куртовић,
дошао кући очевом огњишту
Нешто га тјера из Београда,
можда Вашингтона,
јављам се телефонски Цицу Арнаутовићу,
вратио се брат мој Мустафа
из далеке Данске.

Сједимо у башти хотела
са Срђаном Алексићем, покој му души,
осјећам пуцањ из очију
које су виделе смрт непознавши живот
у Требињу.

Придружује се покојни Дучић
у сузама:
Ријека Врбас крвари о, добра Крајино,
вратимо се постању.

Не умем нит могу,
осећам пуцањ из очију Срђе Алексића!

Чије ли ће срце погодити
или, боље се запитати:
коме ли ће главу промашити?!

Ранко ПРERAДОВИЋ

У Бањалуци, једном давно

У кошуљи, извана и изнутра, лијечи се
Моје стврднуто мишије месо, музика
У ребрима сазријева, пупови грозда
У грлу своје капи мијењају. Чувам
плочу бањалучког композитора Владе
Милошевића на сасвим сигурном
мјесту и свирам. Чиним оно што
могу, јер рат пуца у шкољци
коју још нико отворио није, а кључ
је о неко друго Вријеме објешен.
Мислећи на нешто љепше, преживјет
Ћемо: неко стално нешто ради
У нашим зубима, под пјесмом
У којој не бисмо смјели тек тако
Шутјети. Фасаде се множе, маске
се троше, а очи су давно већ у
брончано тијело полетјеле. И Петар
Кочић с нама, за округлим столом
у Хотелу „Босна“. Здравно, кажем,
знамо се!

Милош КОРДИЋ

Владимир Јагличић поводом Змајеве награде Матице српске

ПОЕЗИЈА ЈЕ БИОЛОШКО ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ

Владимир Јагличић (1961), српски пјесник из Крагујевца, писац четири романа и једне књиге кратких прича, састављач четири антологије, те мноштва есеја и превода са руског, француског, енглеског и њемачког језика, најновији је лауреат Змајеве награде Матице Српске.

Награду је добио за своју 23. књигу пјесама “Предграђе хоризонта” објављену у издању Српске књижевне задруге из Београда.

Рамене уз раме са Јагличићем, награђен је и Селимир Радуловић, а жири који је одлучивао о лауреатима радио је у саставу: Јован Делић, предсједник, те Ђорђе

Деспић, Иван Негришорац, Желидраг Никчевић и Ђорђе Сладоје – чланови.

Змајева награда једна је од најстаријих у српској књижевној традицији, установљена у Матици српској далеке 1953. године у спомен на великог српског пјесника Јована Јовановића Змаја, а поводом 120 година од његовог рођења.

Како је поред свих осталих које је добио («Милош Црњански», «Бранко Миљковић», «Раде Драинац», «Свети Сава», «Шушњар» и друге) Јагличић реаговао на Змајеву награду, те која су његова размишљања о књижевности при-

чао је за «Независне новине» и часопис «Сутра».

СУТРА: Змајева награда Матице српске посљедња је на дугачкој листи награда које сте добили за своје пјесничко дјело. Колико Вам уопште значе награде, па и ова награда са Змајевим именом?

ЈАГЛИЧИЋ: Михиз, на додели «Црњанског»: «Знате, Јагличићу, награде треба презирати, али није згорега претходно их и заслужити».

Подоста је песника који су Змајеву могли примити, и носити,

пре мене: Ерић, Смиљанић, Тома Мијовић, Дане Стојиљковић, Мирослав Тодоровић, браћа Лукићи (Александар и Мирослав), Чудић, Уљаревић, Зоран Вучић, Љубица Милетић, Баковић, Грујичић, Зоран Костић, Брђанин Бајовић, Лакушић, Јокановић, Трипковић, Лакићевић... Ако је за утеху и ја сам гледао како је примају песници чија ученичка писма још увек негде чувам. Кад је реч о мојој генерацији - неки моји врсници су је добили још пре десетак и кусур година. Из мог нараштаја немају је, по мојим увидима, Јеленковић, Радојчић, Мира Булатовић и Верко Вукашиновић. Кад су ми честитали, неки пријатељи су, сваки за себе, поновили исту реченицу: „Је ли могуће да је ти већ ниси добио?“ Ето, могуће је. Нема ту правде, и не може је бити.

Кад је о мом односу према тзв. „успесима“ реч, од малих ногу држао сам се Пастернака: „Знаменит бити није лепо/ то не уздиже над другима“. Али, морао сам да будем „знаменит“. Наиме, двадесетак година сам био политички неподобан, живећи на асфалту без „сигурног“ радног места, принуђен да зарађујем хлеб свагдашњи с пет прстију деснице: то јест, да објављујем.

СУТРА: То се на крају и исплатило у езистенцијалном смилу?

ЈАГЛИЧИЋ: Први „државни писао“, иако сам уредно свршио високе школе, добио сам тек 2004. године, у време кад је моја породица већ увелико била формирана. Чиме бих, у међувремену, хранио децу? Трпели смо, ја и супруга, борили се и веровали, не кукајући наоколо. Написао бих све своје књиге, стојим иза сваке, али, да сам био имућан човек - не бих објавио ни једну: њихово печатање изазвало је низ беспотребних неспоразума. Навели сте награде које сам примио, али се може навести и низ крајње негативних текстова на мој рачун, који су ме стављали у позицију оптуженика. Ем отпадник од друштва, ем кривац и зато што састављам стихове. Могао бих, као што је то својевремено о

себи учинио Гете, објавити подебелу књигу сачињену само од таквих текстова. Мислим да ниједан песник мог ранга нема толико негативних одзива (од „Караџићев и Младићев официр“, „четник“, „традиционалиста“, до тога да не знам римовати, иако сам се ја трудио унапредити српски песнички израз, па и римаријум). Мој идеал је „светачка анонимност“ - најслободнији си кад те нико на свету не зна, нити за тебе мари. Због сталне оскудице и политичке неподобности, морао сам објављивати, јер ништа друго нисам умео да радим боље. Потом су ствари измакле контроли.

СУТРА: Змајева награда једна је од најстаријих у српској књижевној традицији, док је Српска књижевна заједница у чијем је издању објављена награђена књига „Предграђе хоризонта“ најдуговјечнија у Србији. Да ли су овакве институције вјечне попут поезије и колико се српско друштво брине да оне не изумру у овим турбулентним временима?

ЈАГЛИЧИЋ: Већ и сама чињеница да је град Крагујевац морао финансијски помоћн издавачу да се ова књига појави, говори сама по себи. Српска књижевна заједница би требало да има посебан статус у односу на остале сличне институције културе. Сад се још држи о Драгану Лакићевићу. Али, шта ће бити кад он оде у пензију, а то време није далеко? Што се тиче «Змаја» и Матице српске, Војводина у Србији има посебан - финансијски, па и многи други, статус. За њих се не бринем. Или би, можда, требало?

СУТРА: Шта је са бригом на релацији пјесник-поезија, ко је у чијој служби, да ли се пјесници дају поезији не очекујући ништа заузврат или то бива обрнуто?

ЈАГЛИЧИЋ: Има ту свега и свачега. Не само политичке утилитарности, не само зависти, не само мржње, већ и змијског отрова. По правилу, свака за себе мис-

ли да је Богом дан, и мери свемир својом маленкошћу. Преводио сам, чувајући се тога, имајући у виду Блоков стих: «Има од мене бољих, и горих/ много је људи и богова». Али, чим заузмете такву позицију, презру вас и склањају с пута, јер нисте букач. Ни против тога нисам имао ништа. У већим културама ствари релативно брзо дођу на своје место, а у мањим, као што је наша, на жалост, неправде трају деценијама, већ и зато што не постоји потреба за естетички правичним мерилима. Ми имамо сјајну уметност, али културу - готово никакву. Просто Вас не штампају - не зато што нисте добри, већ зато што нико ништа не чита, поготово ван обавезне лектире. Ми смо један диван, али и неписмен народ. Власт нам је мање дивна, али, мада је то тешко изводљиво, још неписменија. Правда се своди на посмртно државно теледириговање, а ако ниси био члан... Па ево, изволи - пиши. Међутим, морам рећи да Вам, и поред свега тога, нико не брани да напишете «Злочин и казну». Треба само оловче и артиџица. Ако сте Сократ, ни то.

СУТРА: Иако сте прије свега познати као пјесник, пишете и прозу, те бавите се преводилачким радом. Колико су ова друга два посла рударска у односу на пјесништво?

ЈАГЛИЧИЋ: По мом осећању, писање прозе је налик осмочасовном радном времену, и само у најбољим својим тренуцима проза досеже вредност велике поезије (у нас, код Лазе Лазаревића, или Мирослава Поповића, рецимо). Највећи прозаисти (Дојс, Набоков, Фокнер, Мелвил, Хемингвеј, Платонов итд) према поезији (то се види кад је пишу) - осећају страхопоштовање: знају да је то говор који измиче узрочно-последичном прозаистичком следу, јер припада вишим сферама духа. Кад је реч о превођењу, мени су превођени песници (а трудио сам се да преводим оне највеће, руске, француске и англојезичке), били најбоља подршка. Своје сам стихове стављао уз њихове, да уви-

дим могу ли издржати. И то је била поредба која ме је, у ствари, понајвише занимала (уз нашу, српску, традицију, разуме се, којој сам природно и дубоко одан, где сам такође тражио извесног следбеног места).

СУТРА: Свјedoци смо велике полемике у књижевној јавности око тога што је Бора Ђорђевић награђен Великом наградом “Иво Андрић” Андрићевог института из Андрићграда. Какво је Ваше мишљење по овом питању?

ЈАГЛИЧИЋ: Дилан је добио Нобелову, а ово је наш «одговор». Свакоме ко би рекао да Ђорђевић, као и Дилан, нису вишеструко даровити и значајни ствараоци, врата уметности су заувек затворена. Но, морам рећи и ово. Кад сам радио «Антологију англојезичког песништва од четрнаестог до двадесетог века» (2008) превео сам неколико Диланових песама и - нисам га уврстио. Кад се пева, та поезија добија на снази, а кад се чита - испадају словца, јер је потребна друга врста енергије. Као и за Дилана Нобелова, за Ђорђевића је Андрићева награда, како ја мислим, с обзиром на не-стандардни животни пут, колико признање, толико и извесна казна, чак и неизбежна поруга: људски

лепо сведочанство коначне пропасти (која се не може избећи). Све ово не значи да и један и други аутор немају ваљаних и упечатљивих стихова, поготово да не заслужују пажњу. Можда се халабука око Ђорђевића, у односу на Дилана, подигла зато што, да будем до краја саркастичан, Дилан тамо, напољу, нема толику конкуренцију... Шта би Андрић рекао о свему томе, друга је ствар. Вероватно би се само насмешио, неприметно одмахнуо руком, и не би рекао ништа.

СУТРА: Ви сте својевремено саставили антологију, „Када будемо трава“ у којој су заступљени пјесници рођени послје 1945. године. Најшира јавност, међутим, и даље није довољно упозната са многим великанима из тих пјесничких генерација, док имена Змаја, Радичевића, Јакшића иако су живјели у 19. вијеку сијају и даље у народу. Да ли се поезија одродила од народа и јавности или је нешто друго покриједи?

ЈАГЛИЧИЋ: Ми смо читали ушима, што рекао Пера Пајић. С друге стране, поезија је биолошко превазилажење. Морамо се измешати - тело са земљом,

душа са ваздухом - тек тада долази до коначног раскусуравања и прочишћења. А ако те народ не призна за свога, и то је узалудно. Српска књижевност је, у односу на бројчано стање Срба - европски велика. Постоји готово забрињавајући број људи који су свој живот посветили стварању озбиљног уметничког дела, упркос свему. Зато смо и постојали - да победимо смрт. Ако се покаже да смо промашили, ништа зато, погодиће ко други. Ја сам одрастао у Горњој Сабанти, на километар од Липара, и нико ми не треба додатно разјашњавати оно што је Ђура давно учинио. Мора се - кроз сито, и решето. Ко опстане, имао се рашта и родити.

СУТРА: Да ли имате неки савјет за младе пјеснике, прозаисте, преводиоце, који треба тек да стасају у овим областима?

ЈАГЛИЧИЋ: Морају остати смирени и упорни. Кад их нико у свемиру не примећује, морају налазити снагу да примете друге. Увереност у своје могућности - свакако, али уз свест да постоје и други који, такође траже, и заслужују, подршку. Кад год се нађу у искушењу, а наћи ће се, треба да остану верни нашој традицији, духовности, народу, цркви - чак и онда када им се то учини бесмисленим. Тада, у ствари, понајпре и понајвише: јер је то истинска, понајвећа, снага. Ми смо - андрићевски мост. Никада се не треба укључивати у оно што доноси лаку популарност, а што се толико пута већ догодило, у оцеубиство (негираш друге, да би ти сам испао паметан у очима оних који не знају ништа). У том случају, њих ће потирати они који дођу за њима. Напротив, ваља, без ласкања и удвориштва, трезвено и озбиљно, настављати започети посао, као спона између мртвих и нерођених, дозиђивати грађевину која већ вековима траје као наша најсигурнија утврда и стално мислити на оне који тек долазе, којима се препушта свет. Без таквих напора, сваки је напор узалудан.

ПИСМО ЧАРОБЊАКУ СА СЈЕВЕРА

Цар је отишао у лов,
Пијетлови у супи
Дочекују зору.
Ја, чекаћу излазак
У оку твоме.
Вјетрови, клече ми
На прсима, дишем им косу
И тако чезнем да видим
Твоје поларне ноћи.

Сваки лист сам упозорила
И дрвеће ће на прстима
Тихо
Морају птице да се наспавају
Ти буди пажљив:
Усне су зид од којег даље
Нећеш моћи,
А вријеме је тако губитачно.

ВЕЗИЉА ИЗ НЕПОЗНАТИХ ВРАТА

Потпуно друга ствар
У некој другој земљи
Ти, ја и слобода.
И не знаш - чекала сам те
На обали ријеке да родиш се
Потпуно наг из музике воде
Па да ти коначно признам:
Толико је дивних тајни
Међу нама
Као везиља иза непознатих
Врата што и заборављене
Утичу на мушке бојеве.
Толико сужања и птица
У кавезима до којих не умјем
Наћи пут и, гле, сви су ту
У мојој пјесми - чежњи,
Ћутљивим рукама
Што потпуно нијеме
Одају како сам
Твоја док везем пјесму
Иза врата неке далеке земље...

Александра МАРИЛОВИЋ

Разговарао: Милан РАКУЉ

Евита Бојковац промовисала збирку пјесама

“Ружичасто сунце” у Тузли

Дванаестогодишња Евита Бојковац из Дервенте промовисала је другу збирку пјесама “Ружичасто сунце и плави мјесец”, у просторијама Народне и универзитетске библиотеке “Дервиш Сушић” у Тузли.

На промоцији која је одржана 21. Новембра, о стваралаштву младе пјесникиње говорили су рецензент Драженка Дервишевић и књижевник Ранко Прерадовић.

Дервишевићева је у рецензији навела да су мотиви Бојковчеве остали исти.

“И даље је она невино дијете очарано природом, цвијећем, животињама, небеским тијелима

Он је додао да за 20 година постојања Књижевне заједнице „Васо Пелагић“ објављено је више од 680 књига, и да издају једину ревију за културу у Републици Српској под називом „Сутра“.

Промоцији су присуствовали ученици основних школа са наставним особљем из Тузле, које је посебно занимало Евитино стваралаштво.

Збирка поезије раније је промовисана у Банском двору у Бањалуци и на 62. Међународном сајму књига, на штанду Представништва Републике Српске.

Н.С.

и појавама, као о свакодневним стварима око себе - играчкама, словима, књигама, оловком, којом у својим стиховима, као на платну, осликава жарким бојама, удише им нови живот”, истиче Дервишевићева.

Прерадовић је представио и Књижевну заједницу «Васо Пелагић», која је и издавач збирке пјесама.

“Обрадовани смо што смо издавачи збирке пјесама дјевојчице која, осим што пише пјесме, бави се музиком и цртањем”, рекао је Прерадовић.

КОЊ

Ратна је деведесет и четврта.

Група виших официра Дринског корпуса лагано корача кроз подне Ђурђевог дана и улази у рејон одбране Првог пјешадијског батаљона Зворничке бригаде.

Најмлађи сам у том ходу, али осјећам да то није једини разлог који нас подношљиво дијели.

Из кратког реферисања ишчили сазнање да су обостране линије фронта већ двије година на истом мјесту и, осим ситних чарки, ништа се значајније није догађало.

Добио сам задатак од вође контроле и крећем дуж ископаних утврђења ка десном крилу одбране.

Гребени и висови увезани су рововима. На прегледним мјестима урађени су заклони и нека врста утврђења, која горњом половином штрче из земље. Са високим чунковима, који ковитлају војничку несаницу, јасно се уочавају и са неколико километара.

Испред ровова, у домету сигурног ока, брижно мирују mine. Ближе од њих, на танкој жици, у висини кољена, наредан ђердан празних конзерви и других клепетуша.

„Шта све човјек није у стању да уради да би оне-способио другог човјека и себи спасио живот!“ помислих необавезно и на трен.

Војници у задњем рову дочекали су ме сликом из показних вјежби. Сви су били у заклонима, са пушкама на готовс, и тобоже осматрали. Нисам желио да им прекидам одглумљену будност.

Удаљио сам се довољно далеко да бих осјетио сопствену мирноћу. Кроз тек излистало младо грабиње осматрам супротну линију ровова. Претпостављам да је и тамо све исто, и не знам шта ме је вукло да кроз немоћ двогледа призивам лице мог пријатеља из војних школа. Усуд је хтио да нам се распадне држава и подијели војска, и да више не будемо на истој страни.

„Овај рат је за све велика несрећа“, говорим себи, док у глави прелиставам странице балканске историје и покушавам се изборити с горчином од свјетске политике.

– Господине мајоре, немојте ићи даље, тамо је минско поље! – заустави ме брижан глас старијег војника који се бијаше подигао из свога заклона.

Застадох – не из страха, већ да му удовољим.

Можда ми и није требало да изазивам судбину и реметим правила тражећи нешто испред ровова на ничијој земљи.

– Ту је неки дан погинуо коњ – настави он, више да оправда своје упозорење.

– Како коњ, и откуд он овдје?! – измјерих га погледом. Он се извуче из заклона и крену према мени.

Знам да су сви досадашњи ратови били велика усмртија за коње. Али откуд сада коњ у минском пољу, када су они постали права ријеткост, чак и у сеоским врлетима?

Лука је лагано пришао и представио се, више уљудно, него војнички. Био је командир одјељења, али осјетих да га нека друга потреба тјера на причу.

И он настави:

“Била је сриједа, тек се разданило. Таман сунце прошарало кроз гране и ми измиљели из земље као мрави. Одједном – тишину нарезаше њисак и топот. Ми се згледасмо и скочисмо на ноге. Путем од наше команде у трку су се приближавала два коња. Прва је била кобила, по боји доруша. Иду право на нас! Неко је потрчао да их заустави. А они прескочише траншеју као да је нема и наставише јурњаву отуда, низ шуму.

Следио сам се од помисли шта може да се догоди. Нисам се ни прибрао од узбуђења кад оно одјекну мина. Кроз облак дима и прашине проломи се пригушен и болан њисак.

Притрчимо ближе!

Кобила лежаше беспомоћно, дајући још знаке живота. А коњ је стајао као укопан и фрктао као звијер. Преко груди и сапи подрхтавали су му дамари.

– Готова је! – изусту неко.

ПЈЕСМА О ОВНУ

Рогати ован, што носи звонце,
волио много туђе овце,

па чим угледа нечије стадо
он се придружи спонтано, радо.

Свим се овцама њежно јави
и редом за сваком поблесави.

Газда и синови, не лези враже,
цијелу га јесен по селу траже,

помињу мотку, ражањ, трговце,
и протест којег су писале овце.

Када се пред зиму кући свије,
освајач вунене империје,

покуца рогом на врата стаје,
ал тамо нико за њим не хаје.

Убрзо сазна епилог приче:
прољетни јагањци на другог личе!?

Тад блекне у инат худој срећи:
„Моји су рогови од свих већи“!

Миленко ЈЕВЂЕВИЋ

Коњ се на то прену, наћули уши и поче да иде укруг око кобиле.

– Дај да га некако избавимо одатле! – рекох осталима.

Почесмо да му тепамо и да га дозивамо не бисмо ли га умирили.

Он оњуши кобилу па поче да рже и стриже ушима као да је дозива.

Мене прободe нека туга и први пут примијетих како је вран и лијеп.

Команди смо јавили шта се догодило, и дође један борац за кога рекоше да зна са коњима.

Узалуд га је дозивао, у намјери да му приђе.

Онда смо узели дугачке мотке и покушали на силу да га одвојимо од кобиле, чији трзаји бијаху престали. Њему само округаше бооњаче, пропе се на задње ноге и хтједе све да нас сатаре.

И тако два дана и двије ноћи гледам његову муку; пати, а није га ни окрзнуло.

Неће да се помјери од мртве кобиле. Чим неко покуша да им приђе и принесе воде, он хоће да убије.

Случај се прочуо по селима, доље према Зворнику, па јуче дође сељак, власник коња. Прича како је из другог села довео неко кобилу на припуст. Он јој извео у котар свог вранца, а они прескочили ограду и доспјели чак овамо.

Прилазио му је тепајући и коњ се мање опирао. Успио је чак и улар да му навуче на главу. Али кад је покушао да га поведе, сви смо се још једном нашли у чуду. Само се укопа ногама у земљу, и колико газда вуче напријед, он толико вуче назад. Сељак је покушавао на све начине, али није успио ни да га помјери. Онда се вратио кући, и послвије неког времена дође и доведе другог свог коња, овдје гдје ми сада стојимо.

И да видите шта би!

Коњи се прво погледаше, чудећи се мјесту сусрета. Зарзаше готово у исти мах као да имају толико тога један другом да кажу. Вранац направи неколико корака укруг, као на мјесту посљедње страже, а онда невесело обори главу и лагано приђе свом другу. Сигуран сам да му се из ока котрљала

суза када се окренуо и погледао према мртвој кобили.”

Лука је ту застао, а ја сам зуррио у њега, узалуд очекујући неки срећнији наставак приче.

Растали смо се као са мјеста гдје се дијели несрећа, и би ми лакше због њега.

Сазнао сам још да је био сеоски учитељ, и да је у рату заволио коње.

Враћам се у Команду.

Не видим ни ровове, ни људе, ни догађаје.

Душа ми сикће на све то, и цвили за величином. Рој мисли ме уједао: Еј, коњ! Па тако коњски и величанствено!

Он, без кога не би ни бразде, ни вршаја, ни сватова, ни сеоба, ни ратова!

Колико је само невјеста кроз моје село пронио! Колико намјерника одбринуо!

И да овако коњски надвиси људе и нарав људску! Да презре њихове правде и ратове, и остане широк као земља, и племенит као витез!? Његова потковица још носи љубав и за оне који не умију да воле. Он зна зашто није пришао људима – и ја му се клањам!

На улазу у Команду неки војник с брадом нешто објашњава другу, а мени у ушима одзвонише ријечи мог пријатеља, вишеградског сликара Бранка Никитовића: “Кад ви-

дим коње, помислим: Боже, како смо ружни!”

“И неискрени, и себични, и ...” Не стигох да се исвађам сам са собом, јер су само мене чекали да би почела анализа.

Сједох до врата. Покушавао сам да срочим неколико реченица за вођу контроле.

Неко је дозивао моје име и ја га потражих погледом.

– Немам ништа значајно за вас, господине пуковниче – порекох себе када ми дадоше ријеч.

Миленко ЈЕВЂЕВИЋ

О аутору

Миленко ЈЕВЂЕВИЋ рођен је 1963. године у Рогатици. У Београду је завршио Војну гимназију, Војну академију и Генералштабну школу. Као официр обављао је командне дужности у Војсци Југославије и Војсци Републике Српске. Носилац је Ордена Карађорђевог звијезде Републике Српске. Живи и ради у Бањој Луци. Отац је четворо дјеце.

Објавио је књиге поезије: Теби, 1994. године, Ја ти се враћам, 1997. године и Пјесме, 2001. године. Коаутор је пјесничких збирки Ноћима и Боје дуге.

Књига приповјетки Прст пуковника Зека објављена му је 2014. године.

Књиге

Књижевност о књижевности

*(Марија ПРГОМЕЉ: "ИГРА ПРОЛЕЋА И СЕНЕ",
збирка кратких прича)*

О књижевности као о првој од седам умјетности, колико су биљежили уџбеници у вријеме мог школовања, написано је толико есеја, трактата и томова књига, да када бисмо сав тај папир, само од времена Гутенберга до данас, вратили у форму дрвета и шуме, вјероватно би многе урбане средине аутоматски биле збрисане са лица земље.

Књижевност је, дакле, суштински, формално и духовно дио напретка, а понекад само и тока цивилизације. Рјеђе од поменутих есеја и трактата, писане су књиге о књигама, а да су и једне и друге биле дио исте, такозване лијепе књижевности. Управо так-

ва књижевност о књижевности, односно, књига о књижевности јесте књига кратких прича "Игре пролећа и сене" Марије Пргомеље. У свакој од 33 приче, колико је заступљено у овој књизи, као један од мотива провлачи се књижевност. То је напросто основа која повезује по свим другим основама другачије приче. Оне су смјештене у различите историјске контексте, приповједач је час мушко, час женско, у једној од њих можемо чак пронаћи и акростих у којем је исписан азбучни низ слова, у другој цитатност, интертекстуалност итд. О стилу којим је писана ова књига, а да не звучи похвално и клишеизирано,

нема пуно да се каже. Рецензије су данас, нажалост, постале гомила похвала, а оно што јавном књижевном животу на нашим просторима недостаје, јесу полемика и критика. Ипак, критиковати књигу Марије Пргомеље у негативном смислу може само онај чији се књижевни укусу разликује од њеног, а такви критичари без аргумената по неписаном правилу бивају заглибљени у живо блато из властитог дворишта. Са друге стране, када пређемо из књижевног у филмско двориште, односно из једног у други рјечник, о списатељици ове књиге казали бисмо да је мајстор монтаже. То поткрепљујемо чињеницом да помоћу дјелимичне слике јунака ових прича, о којима се из написаног зна тек одакле су пошли, ко су, и гдје иду, ми заправо, помоћу

сопствене читалачке имагинације сазнајемо све. Поступак одабирања и повезивања кадрова, читајмо промишљања књижевних јунака, или у рјеђим случајевима њихових дјеловања, такав је да читалац није оштећен ниједним резом Марије Пргомеље. Шта више, својим резovima Марија Пргомеља испуњава све услове за добру кратку причу. Једна реченица је довољна да њене ликовне препознамо у нашој близини и њихову промашеност, заблуде и идеале видимо у себи самима.

“Чекала сам, дакле, аутобус за нигдје листајући књигу једне младе списатељице.

Пушим јер не знам шта ћу са рукама, гласио је стих.

Како да не! Пушим јер ми недостаје карактера, писало је између редова”, примјер је из књиге који илуструје гореречено. Приповједачу ове приче заправо се неће догодити ништа у аутобусу за нигдје. Она ће само срести још неког сличних афинитета, који чита *Београдске приче* Моме Капора и са њим замишљени контакт неће успјети да оствари. И то је заправо све. Ако смо, не дај боже, љубитељи пикарских романа, читајући ову књигу за тренутак ћемо помислити, ово су приче које су обукле костур прича антипикарског Данила Хармса, и ту се не догађа апсолутно ништа. Наравно, погријешићемо. Приповједач Марије Пргомеље, страствени је читалац, он увијек носи неку књигу под мишком, дружи се са радницима читаоница, библиотекарима, додвора-

ва се и удвара мислима великих мислилаца, опчињавају га свјетла малих сала на вечерњим поетским дружењима, а често је и сам писац или списатељица. Тај приповједач се непрестано позива на Његоша, Црњанског, Селимовића, Кафку, правећи алузије на дјела неког ко је слично њима одвећ задужио историју књижевности.

Попут својих приповједача, Марија Пргомеља, пјесникиња, списатељица, ауторка новинских чланака, докторанд књижевности на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, те професорица књижевности у једној од новосадских школа, она је којој су књижевност и језик, како опредјељење и позив, тако слободно можемо рећи и сам живот.

Животни пут, закључујемо, оно је што чини живот, јер у “овом свијету пролазници смо само”, рекао би један пјесник. Овдје не треба да будемо пуно паметни да бисмо закључили да Маријини приповједачи из књиге кратких прича о којој је ријеч, као и њени лирски субјекти из прве књиге поезије “Алтер его”, нису побјегли пуно од ње саме.

Марија Пргомеља своје књижевно дјело не ставља ни у какву друштвену функцију. Она се не бави моралисањем и ангажованошћу, те избјегава велике теме, ако великим темама већ сматрамо авантуре каубоја дивљег запада, ратове или разарања, а не чежњу дјевојке пред удају, прељубе или повратак средовјечних жена у самоћу ноћи, након што их ни овај пут нико није замолио за плес.

Књижевност као мотив, дакле, само је један у низу у овој књизи, а списатељица нити једним мотивом, рачунајући и овај главни, не бјежи од живота. Напротив, живот испуњен књигама, односно живот у причама посвећеним Данилу Кишу и Владану Десници, односно недавно преминулом раднику ове библиотеке, пјеснику Душану Праћи, као и живућим књижевницима Михајлу Пантићу или Сањи Домазет, потпунији је, самосвјеснији и лакше прихвата или објашњава побједу или поразе. Тај и такав живот, описан у књизи “Игре пролећа и сене” посебно је интересантан студентима или бившим студентима књижевности, а оном ко пише поготово, јер наслове прича ове књиге, као и многе њене редове читамо као програмске.

“Хтела сам да пишем о пролећу, да напишем једну емотивно љубавну причу која тера сузе на очи домаћицама досељеним на интернет, а написала сам причу о кризи писања. Кога још то занима?”, каже Марија Пргомеља при крају књиге. Ту се заправо приповиједа о простору у коме се укрштају живот (прољеће) и његове сене (књижевност), записао је рецензент књиге, професор и писац Слободан Владушић. Ја бих ипак још једном поновио да је књижевност, као тема у овој књизи, сам живот, било да причамо о његовој сврси (недоречености) или конзумеризму (читању књига). Такав осјећај није присутан само на свакој страници књиге “Игре пролећа и сене”, него чак и на ликовном рјешењу насловнице гдје је приказана шума у прољеће. Та шума може бити управо она са почетка овог текста, за коју вјерујемо да је посјечена да би се од ње створио папир на којем је штампана нека добра књижевност. А шта је добра књижевност? Писмена, поетична, стилски избрушена, занатски дотјерана, не! Иако то све јесте ова књига, оно по чему бисмо је прије свега назвали добром књижевношћу, јесте цијеђена истина о животу који без књижевности не би имао смисла.

Милан РАКУЉ

Поуке из биографије

Књига је представљена у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске 25. јануара 2018. године, док се промоција у Градској библиотеци Новог Сада очекује у марту текуће године. Марија Пргомеља (1988) је професор српског језика и књижевности и докторанд на Филозофском факултету у Новом Саду.

Пише и објевљује поезију, кратке приче, књижевну критику. Године 2014. добила је награду “Стражилово” за књигу поезије “Алтер его” објављену у издању „Бранковог кола“. Њен поетски првенац, касније је преведен на енглески језик.

“Игре пролећа и сене” друга је по реду књига Марије Пргомеље објављена у издању новосадског „Прометеја“. Живи и ради у Новом Саду.

Повратак дјетињству

(Стеван Р. Стевић: "НА КРУЖНОМ ТОКУ ЖИВОТА", поезија)

Течним говором свакодневне комуникације, без кованица и језичких инвенција, Стеван Р.Стевић првом књигом пјесама "На кружном току живота" исписује своју поетику живљења у шест деценија, враћајући се дјетињству, вјери и љубаваи кроз осам поетских кругова.

Садржајем од наслова пјесама на почетку сваког круга, Стевић оригинално разгранавачу причу породичног стабла, почев од треће деценије живота, када се безбрижно лута, љуби и заљуби... Сава ће да застане, Валови ће да се утишају/ Чуће се само котрљање каменчића/ И смијех твој и мој/ На трећој стеници (пјесма "Октобар")

У другом кругу слиједе пјесме дозивања, чекања, љубавне идиле између жене и мушкарца у бијелим пахуљама снијега.

Трећи круг су дјеца (Сања и Ивана), круна остварене љубави и људска срећа.

Четврти круг дат је кроз другачије спознаје живота на несигурнијем, клизавом терену у страху од живота оваквог какав је овдје данас, али и минулих деценија крајем прошлог и почетком овог вијека.

Пети Стевићев круг је слика сеоске старе куће одакле се, из Трњака, кренуло из материног крила и породичне хармоније како би рекла поетеса Дара Секулић: "Грлом у јагоде..." Интермецо чине слике младих родитеља и старих икона када су куће биле од једног кућара на средини са двије бочне собице окречене у бијело. Ту Стевић

пјесмом шири визију дуже од своје старости, сежући у два људска вијека свој и родитељски, са пуно топлине и емоција.

Шести круг пјесничких слика је искључиво посвећен мајци. Мајка је стварна и у запамћењима дјечакових идеала најљепша, најближа и најстварнија дјетету. Крај њеног стабла у сјећању се назире крушка под којом се отац одмара од тежачких послова. Изгубљени у времену, одавно су уснуле хумке на сеоском гробљу, о чему син с поштовањем и сјетом пише своју тугу.

Седми круг има само двије пјесме: "Љубав на даљину" и "Обрада" које бих најрадије

Над гробом уснулих родитеља

Свуд око мене болна тишина...
То гробље спокојно спава

Хумке су се већ давно слегле
и на многима од њих
већ је израсла трава

Споменици тужно ћуте,
оронули од мраза и сунчевог сјаја

Само изблиједјеле слике
оживљавају давно позната лица
из старог завичаја

Над гробом уснулих родитеља,
сјенке прошлости се роје...

И док тужно гледам увеле руже,
ко позна, јесења киша,
сузе већ квасе образе моје

Стара мајка

У мислима ми често воћњак стари и двориште покрај пута
Оронула родна кућа и испред ње крушка жута
Капије одавно нема, а тараба искривљена
Стара мајка са штапом у руци, стоји као грана повијена

На столу мирише кафа, у шпорету ватра пуцкета
У рерни погача се пече, а на платини пасуљ се кува
То некога од нас мајка чека и омиљени ручак спрема
Устала је прије зоре, јер ноћима већ сана нема

Поново је пребирала по коферу живота, као и свакога дана
У мислима се враћала у дане нашег дјетињства
Гледала је старе фотографије и писма пристигла из далека
Од свих драгих успомена остала је само понека рана...

искључила из садржаја књиге зато што је у њима пјесника Стевића превазишао сатиричар Стевић проговоривши с правом о данашњем отуђењу међу људима у благодети цивилизацијских достигнућа: интернет, СМС итд.

Пјесма "Слава Светог Саве" сама чини осми поетски круг и маестрално завршава збирку. Она је не само ауторов повратак дјетињству и свеколиким радостима које оно носи већ збиљски повратак вјери од које се дуго, дуго зазирало у прошлости.

С. КОЗИЋ ПРЕРАДОВИЋ

Значајне годишњице

ВИЈЕК И ПО ОД ПРВЕ СРПСКЕ ЧИТАОНИЦЕ

У Бањој Луци су ових дана отпочеле припреме за обиљежавање једног великог јубилеја културе и духовности тог града, Републике Српске и цијелог српског народа у БиХ. Ријеч је о 150 од формирања прве Српске читаонице у Бањој Луци. Прва Српска читаоница основана је у Бањој Луци 1868. године, дакле у доба кад се Бања Лука, као и цијела БиХ, налазила под управом Отоманског Царства.

Чињеница да је читаоница у Бањој Луци основана поменутој години, дакле прије 150 година, говори да је још тад у том граду било оних који су требали „услуге“ читаонице, да их је било довољно и да су имали ауторитета да ономадне власти приморају да им изађу у сусрет и оснују читаоницу. То је изузетно крупан догађај не само тог времена, него и укупне културне историје српског народа у БиХ, а посебно за учвршћивање идентитета Републике Српске данас. Јер, у нас нема готово ниједне културне установе која има толико дуг континуитет дјеловања, као што га има Српска

читаоница из 1868., чију улогу и дјеловање данас баштини ЈУ Народна и универзитетска библиотека Републике Српске.

Управо је наведена јавна установа из сфере културе, прије свега библиотекарства, а то значи „Њеног Величанства“ књиге, формирала Организациони одбор за припрему обиљежавања тог значајног јубилеја наше културе, идентитета и самог постојања на овим просторима. Одбор чини неколико значајних културних посленика из Републике Српске и Србије а на свом првом састанку утврдио је оквирни Програм манифестације прославе 150-огодишњице Читаонице, који се састоји од приређивања изложби, штампања монографије, зборника радова, постављања спомен плоче, емитовања поштанске маркице, припреме документарних ТВ емисија и других садржаја, будући да је програм отворен до краја године.

С. Н.

Јован Дучић у царској аудијенцији

На путу из Каира у Каиро, преко Нице, Женеви, Цириха, Беча и Београда, у књижари Рајковић, на Нушићевом кафенисању појавио се велики господин све српске поезије Јован Дучић, онедавни посланик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у Каиру.

Кад год је Јован Дучић, кога је Винавер звао немарним краљем поезије, који је, по њему, елегантнији и од самог себе, пролазио кроз Београд, између два посланства или две љубавне афере, онда је овде увек бивао књижевни празник.

Кажу да се Јован Дучић по светским метрополама окретао за лепим женама целим телом, а у његовој матичној метрополи, у Београду, сви су се тако за њим окретали.

Дучићева појава у Београду и пре је изазивала разноврсну знатижељу која је ретко била пука радозналост, а камоли сада. Оне знатижељније за пикантне детаље занимало је ово Дучићево кратко бављење у Женеви, у којој је пре Каира био дипломата, и да ли му се окончало суђење у деликатној љубавној афери за коју је Дучић тврдио да му је подметнута од стране посланика у Берну Милутина Јовановића. Они чија је знатижеља била озбиљнијег карактера питали су се да ли се случајно долазак посланика Јована Дучића у Београд поклопио са светским конгресом слободних зидара, првим после Светског рата.

Своје теме на кафенисању код Рајковића Дучић је бирао тако, можда и случајно, да не задовољи ниједну

од ове две знатижеље. Љубавна афера је била одвише интимна, макар и напакована и подметнута, а масони су били тајном и прожети и тајном заветовани.

Знало се да он мора водити главну реч кад је ту и, природно, све навести на тему у којој ће он водити главну реч. Између Београда и Женеви изабрао је Беч. Као сваки прави господин, Јован Дучић је своју скривену тему почео временом. Били су отприлике ови сати. Време у Бечу овако кишно, али тамо дозлабога досадно. Између једног ручка у хотелу „Европа” у првом бицирку, на Маркт плацу, и посете великом песнику Герхарду Хауптману у његовом апартаману на Кертнерштрасе имао је сат и по времена. Зато је решио да закуца на врата цркве Капуцина, која су била на неколико корака далеко.

„Решили сте да се лично уверите да су сви Хабсбурговци у својим саркофазима?” – питао је професор Слободан Јовановић.

„Да изгубим, рекох себи, један ружан дан, обилазећи рушевине једне изгубљене династије, која је имала седам векова величине да сврши са поразом кад је била потегла да уништи мој српски народ. И то са поразом пунијим срамоте него трагичности.”

„Само што ни они мртви на тај пораз не пристају” – рекао је професор Слободан Јовановић: „А да не говоримо о живим поданицима и мање-више сумњивим потомцима и претендентима на стари сјај.”

„У цркви Капуцина, у подземљу царске гробнице није било ничег царског, чак ни господског. Саркофази се тамо налазе спуштени на земљу, просто и без поретка, као што ми спуштамо на железнички перон наш пртљак док не дође носач да га однесе у кола...”

„Пртљак историје на мртвом перону историје, без носача...” – пребирао је мисли Бранислав Нушић.

Говорио је Јован Дучић како је шетњу међу мртвим Хабсбурговцима почео од саркофага царице Марије Терезије и њених осамнаесторо деце, међу којима је најславнији цар Јосиф II. Познавао је историју и царице мајке и цара сина, најогорченији спомен у његовом уму било је њихово уништавање православља у Славонији, Хрватској, Војној Крајини и Далмацији, како су тамницама и тортурама онамашњи славни делови ускочког Српства натерани да приме унијатство. За две њихове владавине половина хрватског народа постала је од Срба у осамнаестом веку.

Казивао је Дучић како на хабсбуршким саркофазима нема забележених ни имена покојника. Када би нестао њихов чувар, претпостављао је конфузију каква би настала међу тим што почивају у слави и забору. Чувар му је тачно по, а у говору свом,

утврђеном распореду, изговарао имена владара, принчева и принцеза, који су сада једино у његовим рукама, осуђени на милост и немилост.

Нека имена имала су „нашу” историју, и Јован Дучић ју је у најкраћем исповедао. Таква је била и историја Леополда Салватора, чији је саркофаг био тако испречен да је сметао и чувару и посетиоцима, а да другог места за њега није у овој мртвој и збијеној историји било. Несрећног и у смрти, Леополда Салватора су за живота Хрвати сматрали својим будућим краљем, у оном пуком сну да ће једном аустријски Јужни Словени постати засебна краљевина у славној монархији са Загребом главним градом.

Причао је Јован Дучић како се, уз саркофаг престолонаследника Рудолфа, сина цара Фрање Јосифа И, који је, у једној теревенци са Маријом Вечером, убијен шампањском боцом, живо сећао свог детињства, када је принца Рудолфа са принцем Оттом видео у Мостару, где на Великој Тепи пију црну кафу, као доказ да су две српске земље Босна и Херцеговина поклопљене хабсбуршком круном, без обзира што су Србија и Црна Гора из њих истерале Турке. Том црном кафом на Великој Тепи принчеви су изазивали и српску децу.

Док се сећао те мучне епизоде из свога детињства, у највећој владарској гробници нове историје, Јован Дучић се наслонио на један издигнут ковчег и почео да добује прстима по њему. Баш тај ковчег, по коме је добовао прстима, био је саркофаг цара Фрање Јосифа И, који је умро од своје старости и старости династије, не сачекавши крај Светског рата, који је започео слањем казнене експедиције на сав народ мале и славне Србије због неприхватања аустроугарског ултиматума.

„Јесте ли престали да добујете прстима?” – питао је Јована Дучића професор Богдан Поповић, кога су у овој царској причи занимали бизарни детаљи.

„У магновењу ми је прошао пред очима цео Светски рат, чак сам замислио и слику оног податка да су из Беча са маршалским одличјима кренули царски изасланици за Поћорека, пред саму Колубарску битку и како су се, као и цела царска војска, и они у паници вратили са пола пута. Не, нисам престао да добујем прстима на саркофагу цара Фрање Јосифа, чинио сам то несвесно. А зашто?”

„Не несвесно већ подсвесно” – приметио је Винавер, уверен да је нека космичка сила терала Дучића да то чини, јер је у том гесту имало дипломатске освете.

„Зар је могао икад слутити онај који је био у моћи велике царевине?” – говорио је Богдан Поповић: „Онај који је почео рат наредбом да мора бити уништена сва српска војска и да се заувек са мапа избрише Краљевина Србија, да ће му српски песник царских сонета и дипломата још веће Краљевине, махиално, без зазора, куцкати по саркофагу?”

„Ево доказа да нема устајања из мртвих. Ако би на било шта Фрања Јосиф устао из гроба, на то би устао” – јавио се философ Бранислав Петронијевић.

„На шта сте мислили у том часу?” – питао је професор Богдан Поповић.

„На његове бакенбарде и на то како је браду бријао само на подваљку” – смешкао се Јован Дучић: „Ако у гробу још неко време расте човеку коса и брада, онда расте и цару, па он ни у саркофагу не личи на себе...”

„Све куцкајући?”

„Све куцкајући!”

„Шта Вас је оставило?” – питао је и даље професор Богдан Поповић.

„Црвоточина!” – одговор Јована Дучића је све изненадио: „Питао сам што је његов ковчег подигнут. Видим да нема пиједестала. Замислите, рече вратар, његов ковчег је направљен од тако лошег материјала за време рата да би његово дно већ пропало, и покојник би већ испао на патос, да му ја одоздо нисам ударио нову даску. Можете мислити, тај страшни човек који је Србе затварао, покатоличавао, вешао и клеветао, ето, сад би кроз неки лош ковчег испао на патос, да му овај добри чувар његове родбине није у задњем часу ударио одоздо даску.”

Прича Јована Дучића све је разгалила у књижари Рајковић, тако да ни они радознали за афере љубавне, ни они за масоне, нису жалили: „Тако сам престао да куцкам по ковчегу... јер да ту...”

„Да вам је ту пролетела рука од куцкања, могли сте Његовом царском и краљевском апостолском величанству и чвргу да ударите” – кикотао се Станислав Винавер.

„То је неумесно. То је гротеска. Неумесна гротеска” – рекао је Винаверу Милош Црњански.

„Вређамо ли ти цара, гренадиру из славне ћесарске армаде?” – пресекао је Милоша Црњанског Станислав Винавер, спречивши тако да поново прокључа дучићевски комплекс.

Док су сви одавали веселе почести цару Фрањи Јосифу, Јован Дучић је причу густирао. Причао је како му се чувар пожалио што му у Капуцинској цркви нису признали трошак око те даске. Жалећи чувара, Дучић је гласно приметио да овај храмље на десну ногу. Стражар је испричао како је у Светском рату био рањен у Србији, и како су ти ванредни људи, ти Срби, уместо да га оставе контузованог да умре, све учинили да га спасу, не одвајајући га од својих рањеника, лечили га и тешили и храбрили у живот...”

„То је иронија историје” – рекао је професор Слободан Јовановић: „Само се она тако може да наруга свој таштини најмоћнијих, да гроб оног који је почео светски рат да би уништио један мали народ, чува онај чији је живот по његовим наредбама био доведен у питање и кога је, својом несебичношћу, спасио тај мали народ. Величанствено ругање историје са његовим величанствима.”

„А да ту овај добри човек није ударио одоздо једну нову даску... А да Његовом апостолском величанству није ударио...” – Јован Дучић је причу о величанствима довршавао величанственом завршницом која се претвара у бурлеску.

Милован ВИТЕЗОВИЋ

Европски дефендологија центар Бања Лука

Куда нас воде подјеле и говор мржње

ПОЛИТИЧКЕ (НАЦИОНАЛНЕ), КУЛТУРНЕ (ВЈЕРСКЕ) ПОДЈЕЛЕ И ГОВОР МРЖЊЕ СУ ПРЕПОЗНАТЉИВА ОБИЉЕЖЈА (НЕ) ДЕМОКРАТИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПскоЈ И БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
Политичка (не)култура и говор мржње – БиХ је на балканском раскршћу

Остању политичких односа и политичке културе у Републици Српској и Босни и Херцеговини може се, између осталог, закључити на основу спроведеног истраживања (2001 године и 2010 године), од стране аутора у Пројекту научноистраживачке организације Европски дефендологија центар. Тако, политичку ситуацију у БиХ 60% испитаника оцијенило је као лошу, док је политичку културу у БиХ 59% испитаника оцијенило такође лошом. Као кључне друштвене проблеме у БиХ 55% испитаника су навели: **економску ситуацију, социјалне проблеме, националне односе, мржњу и нетрпељивост и криминал и корупцију. Рад политичких елита на рјешавању постојећих друштвених проблема 71% испитаника означило је као лош, док се 72% испитаника не слаже са тврдњом да политичке елите у БиХ доприносе стварању политички и економски стабилног друштва.**

Пише: проф. др Душко ВЕЈНОВИЋ

О распрострањености говора мржње у политичком и јавном животу БиХ свједоче резултати испитаника, који говоре да су национална, вјерска и други облици мржње и нетрпељивости присутни у БиХ (62%). Да је **говор мржње** врло распрострањен и озбиљан проблем у политичком и јавном животу БиХ слаже се 66%

испитаника, док се 69% испитаника слаже да је **говор мржње присутан у медијима који стварају плимину националне и вјерске мржње и нетрпељивости. 64% испитаника слаже се да припадници политичких елита у својим јавним наступима често користе говор мржње као вид политичке комуникација са припадницима других народа, а 53% се не слаже с тим да вјерски службеници у својим јавним наступима користе говор мржње према припадницима других вјерских група.**

Као **узроке националне, вјерске мржње, нетрпељивости, нетолеранције и говора мржње** 56% испитаника сматра дио историје и колективног памћења народа у БиХ, док 70% сматра да групна затвореност, предрасуде, искључивост и необјективност, те некритички однос према припадницима других националних и вјерских група узрокују мржњу и нетрпељивост. 52% се слаже да су **друштвена криза и сиромаштво** узроци незадовољства и националне, вјерске мржње и нетрпељивости. 63% се слаже да **политичке елите стварају плимину мржње и нетолеранције у циљу скретања пажње јавности са стварних друштвених проблема**, а 61% њих наводи да су националне и вјерске групе у БиХ угрожене од других група услед реалне спољне пријетње, а да је мржња посљедица тог стања.

Друштвену реакцију на говор мржње испитаници

оцјењују на следећи начин: 61% оцјењује лошом реакцију државних институција надлежних за праћање говора мржње у медијима; 49% њих сматра да је улога невладиног сектора у праћењу проблематике говора мржње у политичкој и јавном животу лоша; 52% сматрају да је говор мржње потребно законски санкционисати, док 41% сматра да је улога образовних институција у превенцији дискриминације, нетолеранције и мржње лоша. 38% испитаника улогу вјерских заједница у стварању међунационалног и међурелигијског помирења у стварању дијалога и толеранције сматра задовољавајуће.

Што се тиче друштвених посљедица говора мржње, 65% испитаника слаже се да говор мржње ствара нове националне и вјерске подјеле и продубљује постојеће. 61% њих се слаже да говор мржње ствара плимину нетрпељивости и неповјерења. 64% истиче да реторика мржње у политичком животу ствара политичку нестабилност, а 65% се слаже да мржња и нетолеранција предтсваљају могућу безбједносну пријетњу смислу ескалације насиља. 55% њих слаже се да су мржња и нетолеранција препреке у процесу евроатлантских интеграција БиХ.

Како превазићи говор мржње?

Када говоримо о превазилажењу говора мржње у БиХ, 65% сматра да је стање говора мржње забрињавајуће и да су посебне мјере неопходне. 52% се слаже да је говор мржње могуће превазићи санкционисањем,

а 65% јачањем демократских вриједности у друштву и одговорношћу политичких елита. 55% истиче да је говор мржње могуће превазићи стварањем бољих економски и социјалних прилика у друштву, док се 56% слаже се да је у БиХ говор мржње могуће превазићи.

Резултати истраживања указују да је стање политичке културе забрињавајуће, као и распрострањеност националне и вјерске мржње и нетрпељивости.

Посматрајући историју ових крајева може се рећи да је наша историја била више војна и дипломатска, а не економска и културна. **Овдје се без пријатеља мора, али без непријатеља не може**, јер се унутрашњи или спољашњи непријатељ користи као интегративни принцип. Национални хероји и национални идентитет у Босни и Херцеговини увијек су у првом плану, док се демократски компромиси занемарују, што није посљедица само унутрашњих подјела, него и политике великих сила (отоманске, венецијанске, хабсбуршке) које су се држале принципа *дивиде ет импера* (подијели па владај). **Основна обиљежја политичке културе у Босни и Херцеговини су провинцијализам, патријархални менталитет и неповјерења према другом и друкчијем. Низак образовни ниво становништва у Босни и Херцеговини је сталан пратилац, без обзира на политичке промјене.**

Парламентарни избори – или одабир „понуђених кадрова“

За предстојеће парламентарне изборе неопходна је озбиљна и одговорна политичка социјализација - владајуће три клике у Босни и Херцеговини (тзв. елите) стварају јавно мнијење какво им треба

Политичку социјализацију као процес обликовања и преношења политичке културе (симбола, вриједности, норми, правила, искустава, знања,

вјештина – политичка меморија) треба перманентно преносити на нове генерације. То мора да почне у раној животној доби, ако друштво па и Босна и Херцеговина хоће да касније буде отворена, демократска и стабилна. Политичка социјализација је у функцији одржања, јачања и стабилности политичког система – постизања консензуса о кључним питањима (покоравање легално изабраним органима власти). У Босни и Херцеговини је низ генерација одрастало и дозрело у **ауторитарној политичкој култури**, па је зато тешко очекивати да се оне преоријентишу на демократски начин мишљења, вјеровања и понашања, јер је ријеч о посве друкчијој љествици вриједности и норми. **Примарни** (породица) и **секундарни** (школа, група вршњака, политичке партије, мас-медија итд.) чиниоци политичке социјализације мораће да активно раде како би се извршио овај прелаз са трибалног на демократски тип друштва у Босни и Херцеговини – од **партикуларних према универзалним нормама**. По ономе шта и како раде (**на примјер мас-медији**) не би се могло закључити да су на путу остваривања ових задатака. Владајуће три клике у Босни и Херцеговини (тзв. елите) стварају јавно мнијење какво им треба: **имати повлаштен положај (монопол) у медијима, значи исто што и имати уза се политичку јавност! Јавно мнијење се више не слуша, оно се ствара: медијска слика стварности замјењује саму стварност!** Онај ко има моћ и власт, ко има приступ информацијама и ко познаје технике убјеђивања, тај може да убиједи било кога, да мисли, вјерује и чини било шта, а самим тим да изазива националну, вјерску мржњу, нетрпељивост и конфликте.

Куда иде политика у БиХ?

Ако је некада **политика била дефинисана као мудрост управљања људима и стварима**

у сврху остваривања највиших вриједности (истине, правде, слободе, светости живота, итд.), онда се она данас дефинише као огољела и крволочна борба друштвених група и појединаца за освајање, очување и повећање моћи, власти и користи које иду уз то. Суштина политике у Босни и Херцеговини је борба око расподјеле и контроле друштвене моћи – политика је драма. Филозоф воље за моћ је рекао: дошло је вријеме да се поново промисли шта је политика, јер оваква каква је сада и овдје, она је мјесто где су све душевне болести заказале састанак. Са довољно разлога може се рећи да су на овим просторима Босне и Херцеговине још увијек веома моћне митске и паганске представе и вјеровања, која по правилу оживљавају у тренуцима политичких и друштвених криза. Кад год се понове кризне ситуације увијек се обнове ови митски и пагански обрасци. **У кризним ситуацијама не тражи се учитељ него спаситељ:** харизматски вођа увијек има шансу када није могуће ријешити кризу на рационалан начин, што је случај и у Босни и Херцеговини.

Државе које се темеље на националној култури (као што је то случај у Босни и Херцеговини) **тешко могу да се уклопе у нови свјетски поредак у коме важе универзалне вриједности, норме и правила понашања.** За ове просторе, простор Босне и Херцеговине, може се слободно рећи да људе дијели оно што им је заједничко: заједничко поријекло, заједнички обичаји, заједничке установе, заједнички језик итд. Овдје имамо богато искуство са нелогичном чињеницом да три народа (Срби, Хрвати, Бошњаци – муслимани) дијели исти језик, јер је преко 90% ријечи исто, а неколико процена-та различито. Нетрпељивост и мржњу не изазивају велике разлике, него баш оне мале, па су у праву психолози када говоре о „нарцизму малих народа“ - свако племе хоће да буде нација. Упркос свим социјалним разликама међу појединцима исте нације, нација се доживљава као братска заједница: у националној свијести

све неједнакости су избрисане у име јединства нације! То се постиже вјештом манипулацијом политичким симболима (застава, грб, химна, митски јунаци итд.) јер мит нуди лични идентитет и колективну идентификацију са заједницом (националном, вјерском и сл.): он одговара на питање ко сам ја и гдје је моје мјесто у структури друштва. **Заједница која је утемељена на националном миту противи се промјени: идентитет и промјена не иду заједно.** Ови затворени обрасци (*цлосед паттернс*) архајског духа свакако су сметња ширим интегративним процесима и толеранцији међу три народа и њихових култура у Босни и Херцеговини: умјесто демократских преговора и заједничког живота сваки народ истиче своје слободарске традиције и националне хероје. – **Страх од живих регулише право, страх од мртвих регулише мит – мртви као морални полицајци друштва. У Босни и Херцеговини демократија се учи, јер народ нема искуства са демократским облицима мишљења, вјеровања и одлучивања: овдје је на дјелу прелаз од владавине једне воље (самовоље воље) на владавину закона. Другим ријечима, владавину страха постепено замјењује владавина права.** А то је веома тежак и дуг процес, јер родовско-племенска свијест и начин живота на овим просторима тешко се могу уздићи на раван универзалних вриједности, норми и правила понашања. Ако хришћанство и ислам као универзалне религије нису успјеле да за толико вијекова искоријене овај пагански начин мишљења и делања, онда се ни ми данас не можемо надати да ћемо у блиској будућности имати више успјеха.

Пред нама је у Босни и Херцеговини веома важан и тежак задатак. Ми се морамо учити дијалогу и толеранцији, јер све наше невоље проистичу из чињенице што ми не умијемо да комуницирамо једни са другима. **Само васпитањем и образовањем за дијалог и толеранцију може се стећи свијест да су други човјек и наша култура наша допуна а не**

наш пакао. Ко није трпељив, не може бити савремен човјек: још није дорастао до човјекове висине! Да би то постигао, он мора да послуша различите гласове времена и различите начине говора, јер само тако има могућности да упоређује, бира и ствара. **Један уистину дијалошки начин мишљења и живљења имао би за посљедицу да међу мислиоцима не би било догматика, међу вјерницима не би било фанатика, а међу политичарима не би било тирана.**

Историја сваке религије показује и доказује да је од самог почетка било различитих начина вјеровања и да су сва ова вјеровања задовољавала индивидуалне и колективне потребе и жеље вјерника. Тек када је један облик вјеровања проглашен за званични систем (нпр. хришћанство у старом римском царству), онда су сви други облици испољавања вјере сматрани одступањем од праве вјере (мистици, монаси, јеретици, шизматици итд.). У друштвима гдје је црква одвојена од државе, закон о вјерским заједницама третира све вјерске групе као равноправне. Међутим, специфичност исламске заједнице (ума) је у томе што су вјерске и правне норме (које прописује држава) у ствари истовјетне (шерџатско право).

Познато је да друштво није исто што и држава. Жеље, потребе и интереси друштва увијек су шири и дубљи од моћи државе да их задовољи кроз своје установе. Због тога не би требало да чуди што се добар дио друштвеног живота одвија изван система државних уснова. **Невладине организације** у Босни и Херцеговини требало би да се ангажују на заштити друштва од државе, то јест да стално доказују да се политички живот одвија у међусобним односима људи а не само у односима уснова – ваља штитити овај слободни простор живота од државне контроле и принуде.

Ријечима се могу изрећи највише истине и најподлије лажи. Данас су ријечи постале оружје – језик и говор су поље борбе за моћ и власт. **Односи између три политичке заједнице у Босни**

и Херцеговини одсликавају се у језику и говору као у неком огледалу. То су ријечи иза којих остају видљиве посљедице: има непријатних, отровних и смртних ријечи којима се постиже страشان учинак на људску душу и колективно сјећање. Све болести ових заједница, па и Босне и Херцеговине, прво су видљиве у језику и говору – **ако болује језик и говор, онда болује појединац и заједница. Стари кинески мудрац опомињао је: кад се квари језик, квари се и народ!** Обољели језик и говор увијек претходе обољелим друштвима: прве тамнице, први злочини и прве гробнице припремају се у језику и говору. Прве мине су језичке мине. Ми у Босни и Херцеговини ни данас нисмо свјесни свих болести што их је кратковидна политика унијела у језик и говор. **Говор мржње је присутан у БиХ, а претпоставке су да ће постојати док год постоји мржња. Мржња се не смије гурати испод тепиха. Она се мора рјешавати у свијести грађана, мора се превазилазити културом дијалога и толеранције. Међутим, жалост данас у БиХ ријечи мудраца не могу се чути од вике гомиле. У БиХ на цијени није паметан и mudar, већ моћан и дрзак.** Реторика, говор мржње у БиХ покушава успоставити немогућу БиХ, која руши и ову могућу Босну и Херцеговину. Говор мржње је у суштини антикомуникација. Антипод мржње је толеранција. **На просторима БиХ етно-национализам је доминатна политичка идеологија, а у времену предизборних кампања, не смије се створити клима антиинтелектуалног стања.** У политикама и политичким кампањама у БиХ више има проповиједи него реалних политичких програма. Говор мржње, језик напосто употребљава као тољагу. Треба разговарати, а то значи градити мостове, повезујући супротне обале. **Превише се брбља, а премало се мисли. Само као личност ми смо моралне особе, јер одговорност се веже за личну савјест: зато маса, институција, не може бити одговорна. Трајно се треба**

залагати за разговор као тихи позив на пут до истине и смисла, он је начин на који се сваки проблем може ријешити, говором мржње и насиљем се ништа не рјешава.

Говор мржње уопште, па тако и у БиХ није могуће емпиријски проучавати, али је могуће емпиријски проучавати друштвене посљедице мржње. Имајући у виду чињеницу да је у протеклом рату на просторима БиХ било пуно екстремизма, етничког чишћења и серијских убистава, неопходно је више пажње посветити превазилажењу постојеће мржње. БиХ је кризно, постконфликтно, вишенационално и вишерелигијско друштво у коме латентни друштвени сукоб у БиХ проицира се са друштвене на симболичку раван. **Говор мржње у БиХ ствара нове националне и вјерске антагонизме и продубљује постојеће.**

У оквиру одређеног друштва, па и Босне и Херцеговине на теоријској равни, могућа су три доминантна модела реаговања на *другог* и *другачијег*. Ти су модели културно условљени. **Први модел реакције на парадигму различитости је насиље**, које подразумијева напад, повреду или уништење другог због његових разлика. **Насиље као модел понашања мора се одбацити.** Други модел јесте **трпељивост**, што подразумијева уздржавање од осуде и принуде према другом и другачијем. Трпељивост подразумијева трпљење другог и другачијег а не његово прихватање, тако да је то одлагање а не рјешење конфликта. **Трећи начин је дијалог и толеранција.** Овај модел понашања подразумијева разговор и прихватање и уважавање другог и другачијег. Међутим, може се примјетити слабост тог концепта у пракси, јер друштва која се сматрају демократским у озбиљној мјери се суочавају са проблемима дискриминације, нетолеранције и мржњом мотивисаног насиља. **На који је начин онда могуће ријешити парадигму различитости? Словенски филозоф Славој Жижек каже у вези етничке мржње и насиља да треба у потпуности одбацити**

мултикултуралистичку идеју и насупрот етничкој толеранцији потребно је научити да живимо са другошћу другог, и да развијамо толеранцију за различите стилове живота. Против етничке мржње не треба се борити етничком толеранцијом, већ мржњом како Жижек наводи, али не против другог и другачијег већ против заједничких „политичких непријатеља“ (Жижек, 2001: 159) мислећи под тиме на заједничке проблеме. Мишљења смо да би тај модел био прихватљив за Босну и Херцеговину, која је национално, вјерски, политички поларизована. Са друге стране, без обзира на све постојеће разлике присутни су бројни заједнички проблеми и заједнички интереси, који превазилазе логику групних подјела. Првенствено се то односи на бројне економске и социјалне проблеме, владавину закона, сигурност људи и имовине и друге друштвене проблеме који су уједно примарни проблеми обичног човјека и стварна пријетња друштвеном поретку. **Такав политички и друштвени дискурс у Босни и Херцеговини основа је за стварање стабилног друштва и превазилажења парадигме различитости – концепта друштвених подјела заснованом на некритичком односу према себи и другоме – културно другачијем – и дискриминацији, нетолеранцији и насиљу које је резултат такве перцепције стварности.**

Дубоки социјални расцјепи су препрека демократији у БиХ

Када концепт демократије и демократског управљања примјенимо на дубоко подијељена друштва какво је БиХ, поставља се питање да ли је демократија уопште могућа у таквим друштвима и који би модел демократије одговарао друштву у којем су **етно-националне подјеле веома дубоке и наглашене?** Данас би нам се мисао класичног либерала Џона Стјуарта Мила (*John Stuart Mill*) учинила интуитивно прихватљивом али практично ве-

ома опасном, будући да Мил сматра како је демократија неспојива са вишенационалном друштвеном структуром, и гдје границе државе требају бити подударне са границама националности.¹ Током 20-ог вијека у академској литератури је преовладавало минималистичко одређење демократије Јозефа Шумпетера (*Joseph Schumpeter*)² и Роберта Дала (*Роберт Дал*) **који су демократију сводили на форму или процедуру одабира политичких елита.** Термини попут вишестраначких избора, политичких, и цивилних права грађана су били једини извор легитимитета политичког поретка. Проблеми групних идентитета су остављени по страни јер је преовладавало генерално становиште да су идентитетска питања превазиђена у свијетлу прецедуралне демократије.

У процесу постколонијалне обнове свијета и падом реалсоцијализма у Источној Европи, постало је јасно да идентитетска, односно, етно-национална питања постају главни проблем новонасталих држава, па тако и БиХ и да се већински или процедурални модел демократије не може успјешно имплементирати у таквим државама. **Примјена већинске демократије као постколонијалног насиљења у новонасталим државама је довела до насилних конфликта јер су веће етничке групе институционалним механизмима успијевале мајоризовати оне мање и искључити их из дистрибуције политичке моћи.** То је и сада опасност у дејтонској Босни и Херцеговини. **Опрез и уважавање различитости су сигурни путеви будућности у друштву какво је БиХ.**

¹ Шумпетер демократију третира као механизам доласка на власт уз помоћ борбе за гласове бирача. Више у: Јозеф Шумпетер (1998): Капитализам, социјализам и демократија, Плато, Београд.

² Дал за демократију користи термин „полиархија“ као процес учествовања и такмичења који се највише приближава идеалу демократије. Полиархија представља принцип владавине већине. Више у: Роберт Дал (1997): Полиархија - партиципација и опозиција, Филип Вишњић, Београд.

КИША НА ХВАРУ

Кад киша на Хвару
у марту лије,
она борова
лица мије;

Када на Хвару
у априлу роси,
она лаванду
милује по коси;

А кад на Хвару
у мају шкروпи,
она цвјетове
медом топи;

Кад опет на Хвар
у јуну наврати,
на малини
душу поврати;

И ако на Хвар
у јулу бане,
квинтал шећера
у смокву стане;

А кад на Хвар
у августу дође,
она набубри
црно грожђе;

А у септембру
ако кане,
пјесма зрикавца
за трен стане.

И свуд се проспе
благодет кише;

КАМЕН се пуши,
МОРЕ пјенуши,
БОР мирише, а
ЗЕМЉА дише.

АНУК

Анук, то је страхан кер,
пола човјек, пола звијер;

Нит генетска спој је прави
снијег га грије, сунце дави;

Њушка сура, вучији глед,
из очију бије лед;

Све што кажеш разумије
само причати не умије;

Можда неће да нам каже,
он вјерује – човјек лаже;

Анук, то је дивно псето,
волимо га зато, ето...

Цвијетин ВУКОВИЋ

ТАТИН СИН

Немирни сам татин син
Ал' не марим много за то
Кад порастем бићу фин
И татино право злато

Немирни сам татин син
Такав је и тата био
Кад порастем бићу фин
И тата се промијенио

Немирни сам татин син
Само сад то могу бити
Кад порастем бићу фин
И за тим ћу тад жалити

Немирни сам татин син
Тата срећан што ме има
Кад порастем бићу фин
Први међу синовима

Немирни сам татин син
Кад порастем бићу фин
А до тад ћу сваки дан
Стално бити немиран

АУТОБИОГРАФИЈА

Рођен сам 1960. године у Илови
Селу испод Мотајице
На радост оца Миладина
И мајке Божице

Ишао сам у школу и радио
Недјељом да се играм чекао при-
лику
Читајући сам се сладио
И често маштао о пјеснику

Користим сваку прилику
Да пишем лирику
Тако су *Аурора*, *Велики и мали*
Па *Путеви и путокази* настали

Пробао сам и глосама
Мало други – више ја
Остало о мени је
У мојим стиховима

И на моју велику радост
Закашњела младост

05.02. 2017.

Записао Зоран М. ГРУМИЋ

(по наговору и идеји сина му Стефана)

ПРОПЈЕВАЛО „ГИМНАЗИЈСКО МАСТИЛО ЉУБАВИ“

(Над збирком стихова „КОРАКОМ ДО СТИХА“
Драгане ДЕСПИЋ)

Кад писац пише из суште потребе, а не тек зарад остављања трагова „паметовања“ иза себе у неким околностима које „сам ствара и смишља“, тада се, као нашој поетеси Драгани Деспић, из њега „излије“ жар и сјај младости, попут њене програмске пјесме „Гимназијско мастило љубави“, која даје посебно значење првој пјесничкој збирци Деспићеве „Корак до стиха“. Памтећи оног који је њено гимназијско запамћење, она говори о њему као о „строфи Мике Антића, афоризму Душка Радовића, слици Моме Капора или есејима Јована Дучића“, завршивши је стиховима: „Ниси име којег се не сјећам више/ нити нека страст, што је од осталих крупнија/ нису те сломиле олује, нити потопиле кише/ трајеш и не пролазиш к’о ни Андрићева/ „На Дрини ћуприја“ (истонасловљена пјесма „Гимназијско мастило љубави“). Као да из те пјесме, у којој је пропјевало гимназијско мастило љубави, произилазе не само њене, него и свесвјетске љубавне пјесме, од Адама до наших дана, али и у будућности, ко зна, у недоглед.

И када о својим пјесмама проговара у својој поезији, пјева на неки начин о љубави: „О њима пјевам о слободи/ од њих правим једну ријеку,/ а разлог због којег највише пишем/ то је љубав према човјеку“ („Моје пјесме“). Светрајајућа љубав нешто је што просто носи поетесу чија је, тако, њена укупна поетика у овом првијенцу, једноставно, љубав за човјека. А извориште те поетике је, прије свега, у осјећању и разумијевању љубави за Бога, за вјеру и вјеровање, у чему се на особен начин својом поезијом

У СОНАТИ НАШОЈ БЕЗ КРАЈА

Освајаш ме
иако ме имаш
у своју сигурност
тако занесен.

Изабрана за тебе
ал’опет ме бираш
враћаш на почетак
враћаш нашу јесен.

И тако поново
из дана у дан
загрљајем јачаш
нит која нас спаја.

Да заједно сањамо
започети сан
у сонати нашој
љубави без краја.

Драгана ДЕСПИЋ

КОРАКОМ ДО СТИХА

очитује Драгана Деспић. Зрнце које би да то потврди је и у пјесми „Пред иконом Бијелог Анђела“, гдје вели: „Пред иконом/ Бијелог Анђела/ сви немири/ своје битке губе/ невидљивим платном/ мирносног вела/ огрће душе/ које Христа љубе...“

Величина и значење иконе Бијелог Анђела из Милешева свијст су и вјеровање младе поетесе која тачно зна шта је шта и у обраћању, попут овог, потврђује своју преданост вјери начином достојним управо вјерника који зна гдје му је и какво мјесто у овој српској православној галаксији. Наравно да је то понијела из куће, са родног прага, са огњишта које траје сада и њеним обраћањем Богу начином пјесме „Пред иконом Бијелог Анђела“. Има ли у српском православном кодовнику значајније и љепше реликвије пред којом би човјек могао остати равнодушан? Пјесникиња нас увјерава да се ту, испод тог знаменика, не може не само остати равнодушан, него и миран, ћутљив, већ мора „пропјевати“ како је она сјајно „крикнула пјесмом“. Милешевско величанство запљуснуло је поезију ове младе али посве свјесне вјернице како у Бога, тако и у своју поетску линију, којој не робује, него је лакоћом остварује и казује да је и то, ето, посве могуће у тим младалачким годинама.

Читава је ова књига од педесетак пјесама управо на том и таквом фону, све бисер до бисера младе снаге, пјесма до пјесме из душе испјеване, тако да је права радост узети у руке првијенац Драгане Деспић „Корак до стиха“ који се бокори у ружу једне мирисне и благе, драге књиге. Већ сутра биће то посве завршено још једно свједочење о сјају и жару младе а зреле поезије!

Ранко ПРЕРАДОВИЋ

САМОПОНИЖЕЊЕ ИЛИ ТОЛЕРАНЦИЈА?

Знак питања на крају наслова овог мини есеја није само обичан интерпункцијски знак, него он представља и еманира саму суштину дилеме која је садржана у њему, тј. у том дисјунктивно насловљеном есејчићу. На који начин и због чега је то тако, покушаћемо да образложимо у тексту који слиједи.

Повод овом промишљању су гостовања и наступи неколиких умјетника из Босне и Херцеговине, првенствено из Федерације БиХ, још уже: из федералног Сарајева, у Србији, прије свега у Београду, а потом и у Новом Саду, у посљедњих неколико година, тачније: о рецепцији и валоризацији тих њихових ангажмана у Србији и тамошњем ововременом јавном мњењу, макар једном његовом дијелу и идеолошкој фракцији, те повратним, реверзибилним импликацијама посљедица тих прихватања и евалуација код нас, у Републици Српској данас. При томе, овдје, тј. у тексту инспирисаном претходно назначеним поводом, биће ријечи само о јавним наступима умјетника и ствараоца из различитих врста и жанрова умјетности и области креације, од књижевности, музике, позоришта, филма, до сликарства и других, новијих садржаја и форми умјетничког изражавања.

У промишљању овдје влаш скицираног феномена полазимо од самоформулисане тезе и увјерења да нема ништа нормалније и природније од ничим спутане, транспарентне, континуиране и свакодневне „размјене“ културне, духовне и умјетничке „производње“ и „услуга“, од гостовања умјетника и других стваралаца у дестинацијама изван њиховог сталног мјеста боравка, па чак и кад то подразумијева путовање и наступе у страним државама. Јер,

култура и умјетност, осим што су инsigније националне особености и припадности њихових аутора и промотора истовремено, су и израз и потврда општих, универзалних вриједности, уколико се заиста ради о дјелима таквих габарита и значаја. Због тога је сваком или скоро свим ствараоцима стало да резултате свог умијећа, знања, креације и искуства покажу што ширем аудиторијуму и публици, не би ли и они могли конзумовати и уживати у ономе што је лијепо, вриједно, изазовно. Зато се и организују наступи, изложбе, концерти, представе, књижевне вечери и матинеи, на којима своје умијеће публици показују сви они који су кадри за то.

Имајући речено на памети, неупућени читалац овог чланка могао би поставити питање: па шта је спорно у томе што су неки умјетници из Босне и Херцеговине наступали у Србији, како су у њој дочекани и какве то везе има са нама у Републици Српској. Само три примјера су довољна да објасне шта је писац (овог есејчића) хтио рећи. Посриједи су недавни наступ Абдулаха Сидрана, бошњачког пјесника и академика, у Београду, на чувеном Коларцу, којом приликом је имао пјесничко вече, које је Други програм Радио Београда директно преносио, потом бројне наступе у медијима комуникације, укључујући интервјуе за, нпр. Београдску хронику на РТС1 и „Политику“, као први примјер, затим концерт Дине Мерлина (Един Дервишхалидовић), познатог кантаутора и пјевача, од прије двије-три године, те, као трећи примјер, вишегодишња гостовања Емира Хаџихафизбеговића, глумца и политичара (између осталог био и кантонални министар културе из Сарајева), и играње у бројним српским филмовима.

Зашто су овдје наведени „случајеви“ баш поменуте тројице ствараоца? Због тога што су они у својим јавним, изванумјетничким наступима, користили и афирмисали говор мржње, ратнохушкачку реторику, антисрпску хистерију и сатанизацију српског народа и његових основних вриједности и идентитетских знамења и значења. Заиста су бројни примјери јавних изјава Е. Хаџихафизбеговића у којима је он навођењем највулгарнијих садржаја и коришћењем увредљивог рјечника етикетирао српски народ, његове државе и политичке заједнице, посебно Републику Српску, дисквалификујући је као геноцидну творевину, оптужујући Србе да су злочинци, кољачи, агресори, издајници, па потом представике Српске православне цркве, српске политичаре, државнике, војсковође, офицере, научнике и академике, интелектуалце и умјетнике, посебно неке писце, па све до естрадних звијезда, називајући их проституткама и тражећи забрану њиховог уласка и извођења њихових програма у Босни и Херцеговини. О каквој хипокризiji се ради у његовом примјеру, најбоље говори чињеница да није одбио ниједну филмску улогу која му је понуђена и плаћена у Србији, иако је он глумац просјечних домета и креација, од којег у самој Србији има на десетине бољих.

У арсеналу увредљивих изјава против српског народа није заоста(ја)о ни Дино Мерлин, који је ту „традицију“ утемељио још прије рата, у којем је био и командир „умјетничке“ чете у Армији БиХ, а о његовим послијератним ескападама да се и не говори. Али, упркос томе, у Београду и Србији су са фанатичним одушевљењем и страшћу једва дочекали његов долазак и наступ у „Арени“, која је два-три дана заредом била дуп-

ке пуна, као што су и Мерлинови џепови, по његовом признању, последице тих концерата били препуни. Наравно, људи имају право да воле и слушају ову или ону музику и због тога им се не може било шта замјерити. Међутим, у складу са „принципом“ *quod licet Iovi, non licet bovi*, тј. да оно што је допуштено тзв. обичним људима, љубитељима музике, фановима ма којег музичара или неке друге познате личности са јавне сцене, или пак онима који из разлога идеолошких и/или политичких одређења фаворизују и форсирају антисрпске вриједности и дјеловање, није и онима који по „службеној дужности“ морају знати како ствари стоје или ко је ко.

Речено се у још већој мјери односи на „случај“ књижевника Абдулаха Сидрана, који је, као писац сценарија за неколике филмове Емира Кустурице, познат и најширој јавности а не само ужем кругу писаца. Наиме, он је приликом свог посљедњег, за сад, гостовања у Београду, 22. децембра 2017. године, дао опширан интервју листу „Политика“ и том приликом на констатацију новинарке, парафразирамо, да је својевремено изјавио како је Република Српска чир на ткиву БиХ, рекао, исправљајући је, цитирамо: „Нисам рекао чир, него краста. Краста настаје на месту на којем је рана... ..С временом краста ће отпасти и Босна ће се вратити природном уређењу.“ Јасно да не може бити јасније. Наравно, има А. Сидран право да каже то што је рекао, али је питање због чега је то требало промовисати у и путем толико моћног медијума попут „Политике“, а аутору тог „бисера“ угађати и полтронисати му као да је он сами Гете, Шекспир, Достојевски или Андрић. И то није први пут да се Сидран у српском етничком и језичком простору тако или слично, надмено, непристојно и неодговорно понашао, али упркос свему није мали број оних у нашем народу, посебно у његовој елити, политици, новинарству, чак и у науци, који Сидрану а priori дају за право ма о чему се он изјашњавао,

од историје Босне, до наводног злочиначког дјеловања српских политичких и војних фактора и субјеката у Грађанском рату у БиХ 1992-1995. Једноставно, дио јавности у престоном граду Срба, Београду, мисли да он треба бити амнестиран од ма какве одговорности и кривице за изречене непримјерене (дис)квалификације српског народа, па макар га свели само на неколике његове идентитетске елементе и семантику, јер он је припадник оног народа, бошњачког, који је (био) жртва великосрпске агресије, етничког чишћења, геноцидних злочина и сл., па му се мора опростити ма шта да каже и без обзира на посљедице које могу изазвати његове ријечи, укључујући и односе између „његовог“ народа, Бошњака, и „нашег“ народа, Срба. Због тога су неки медији, форуми, грађанска удружења, еснафске асоцијације и невладине организације и били толико снисходљиви према његовом „лику и дјелу“ и стално му повлађивали, као да је он нечим важним задужио Србе, а није. Али, свеједно, многи и по нечему значајни Срби су се скоро међу собом утркивали ко ће прије и више угодити и дати за право Сидрану, проналазећи и подастирући му нове „доказе“ за његове конструкције и оптужбе о српској кривици, а бошњачкој невиности.

То што је то тако (било) понајмање је крив сам Сидран, односно претходно наведени Хаџихафизбеговић, Дервишхалидовић или неко њима сличан, а нема ко све до сад није гостовао у Србији од оних који су о њој исписали толико ружних реченица, снимили толико антисрпских филмова, режирани неке позоришне представе у којима се пљује по Србији и њеним знамењима. За такву рецепцију и из ње изведено понашање дијела српске јавности, одговорност није и не може бити на публици и она не треба да сноси било какве посљедице за то, јер она је само један неартикулисан и дифузан социјални агрегат, тачније: она је мање-више пуки конзумент приказаних умјетничких креација, јер

њу скоро нико ништа и не пита о томе коме, кад и зашто омогућити јавни наступ и дати прилику да оспољи своје умјетничке потенцијале и остварења, да их другима покаже и буде награђен за то. Због тога се одговорност, ако је икада неко буде тражио, налази, у првом реду, међу онима и односи на све оне који у вези са претходним доносе одлуке и дају потребна одобрења, а то су одређени ресори у државним органима, директори културних установа, главни и одговорни или, пак, само „обични“ уредници у медијима комуникације, који својим апологетским хвалоспјевима и некритичким величањима значаја, умијећа и дјела неког од овдје, примјера ради, „прозваних“ ствараоца и извођача умјетности, односно стидом, кајањем и жалопојкама што их и до тад није било у Србији, без било какве резерве или гриже савјести дају свој *imprimatur* на манифестације у којима учествују и они који су својим ранијим дјело(ва)м вишекратно наштетили српском народу или макар једном његовом дијелу.

И док нема сумње да се наступи умјетника из доскоро непријатељских држава и/или њихових режима, односно самих стваралаца који су дјеловали са изразито антисрпских позиција и који и данас промовишу антисрпске „вриједности“, идеологију и праксу, још некако могу и разумјети, па можда чак и оправдати - јер умјетност јесте, или би требало да буде, изнад профаних и дневних интереса држава, народа, религија и сл., а посебно политика, при чему је, с друге стране, хришћански опраштати за разна непочинства, али без императива заборављања истих - оно што изазива чуђење и тражи акрибичан одговор, јесте одушевљење с којим су наречени ствараоци дочекивани, представљани, глорификовани.

Због чега је то тако (било), односно је ли могуће да ће и у будућности бити исто?

У одговору на то питање искристалисале су се двије доминантне „школе“ мишљења, односно

теорије. Прва каже да је у позадини скицираног понашања српских елита и дијела јавног мњења у Србији „традиционална“ српска толерантност према другом и другачијем мишљењу, увјерењу, вриједностима и поступцима, па чак и кад се ради о идеологијама и праксама директно упереним против Срба и њихових националних интереса. Ако је то тако, онда је такво понашање потпуно ирационално јер толеранција није „море без обала“; не могу и не треба да се толеришу поступци и праксе које доводе у питање саму есенцију, па и егзистенцију субјекта који је толерантан, поготово кад она друга страна није спремна на исто. Толеранција је „једносмјерна улица“; она је само трпљење без штете, а чим такво понашање, тј. трпљење постане штетно и опас-

но по оног ко га подноси, уколико га не напусти, понаша се сулудо, самоуништавајуће, а то онда значи и крајње друштвено и историјски неодговорно.

На претходно „теоријско“ образложење мотива рецепције и односа неких дијелова српског јавног мњења спрам гостовања неких умјетника склоних увредама на рачун Срба, које у њима препознају садржаје и вриједности толеранције, надовезује се и друга теорија која каже да су Срби, односно неке његове елите, склонне самопонижавајућем понашању. То је онајбоље детектовао, демаскирао и описао М. Ломпар у свом, већ сад чувеном, дјелу Дух самопорицања, у којем је навео бројне примјере самопоричућег не само духа, него и праксе, од стране многих припадника и

представника српског народа, понајвише у 20. вијеку. Будући да је он од свих актуелних српских мислилаца до сад најсолидније и најувјерљивије објаснио феномен самопорицања међу српским елитама, онда читаоце заинтересоване за разумијевање описане рецепције и евалуације доласка и наступа неколиких умјетника који су се истакли у понижавању Срба, њихове културе и идентитета, упућујем на његово дјело.

Овдје написано може бити тек једна фус-нота његовим аргументима у препознавању и дешифровању српског самопорицања. Уколико, пак, неко и овај текстић не доживи и не вреднује као израз нетолеранције, а можда чак и као нови прилог самопорицању.

Слободан НАГРАДИЋ

ТРИ ПЈЕСМЕ

ДЕЛИРИЈУМ ТРЕМЕНС

Сизифовском упорношћу побеђујем смрт животом,
па ме зато сретате лудог и изван моје песме.

Делиријум тременс замена ми за смрт,
за поражен цвет, за нашу љубав.

Она сад улази у зору.
Дугокоса. Небо је црвено.
Пијем...
Делиријум тременс.

У мени јавља се сумња
да се моја песма неће у ружу никад процветати
јер иза нас остаје празнина,
само понеко засади цвет.

Сад поново видим. Она улази у зору.
Нага. Дојке јој румене.
Разговарам са њом.
Сада је опет нема.
Делиријум тременс.
Делиријум тременс.

ПИЈАНАЦ И СЕНКА ПЛЕСАЧИЦЕ

Сенка плесачице дијадема светлости
лелуја пред очима пожуде
ко албатрос у загрљају ветра.

Бизарно је лепа њена игра,
пијанци често зову конобарице.

Мрља вина на бедру сенке
и орнамент разбијене чаше.
Ускоро на прсте ће проговорити
кад пијани додирну јој дојке.

ЕПИТАФ

Платио конобару своје последње пиће
и сам себи запалио посмртну свећу.

Смрти, после тебе из моје јетре
изникнут ће виногради
и зато молим те дозволи
да се као вино у живот поново вратим.

Светислав ОЉАЧА

Неко други

Бивам, будем или тек пребивам
у неком мјесту- некоме шугавом данас,
сањам ли, вртим ли се, смијешим ли се-
или сам можда озбиљан,
осамљен и горко ћутљив.

Све то, а могуће и нешто посве друго,
све- а само за једним жудим,
толико силно желим да сам неко други,
неко, неки, нечији, некоме знанац,
пријатељ и ништа друго.

Комформисти

Лако им је: трче за каријерама,
пате за угледом, згрђу, гомилају
и размећу- надмећу се и међусобно мрзе.
А у ријетким тренуцима одмора:
хране канаринце, уче папагаје,
милују и чешљају размажене мачке,
изводе псе у шетњу, успут се чују
или можда сврате до љубавнице,
па се врате својим зајапуреним,
подбулим женама;
чекају ноћ и непрестано једнолично,
напето и разапето сутра.
Лијепо им је.

Ово је вријеме

Ово је вријеме особењака, чудака,
Вријеме суроваца, лицемјера, лактароша.
Ово је вријеме сукоба, отимачине.
Вријеме апсурда. Црно вријеме зла,
глади, ужаса, суза- свеопштег удеса.
Ово је вријеме обезвремењено,
оно је обешчашћено, обесмишљено-
без човјека у њему.

Душко Ж.ПОПОВИЋ

НЕБЕСКА ЗЕМЉА

Кријем те снажну, сањану,
кад хајке стану,
да ти лијечим рану.
Кријем те умиљату драгу,
да те не нађу.
Сад су ти на трагу.
Хоће да те ране, сахране,
да те згазе, прегазе, унаказе.
Мисле дс смију
да те убију.

Кријем те пркосну, чедну,
немирну, вриједну, уморну и жедну.
У њедра те кријем,
да те насмијем и угријем,
да те нахраним...отхраним.
Кријем те красна љепотице,
међу свице,
међу птице, међу травке мале,
да те не спале.

Ти си бесмртна, трајна,
свјетлуцава, бајна,
тајна бескрајна.

Чувам те, док вријеме вјетра не прође,
док бијела свјетлост не дође.
Нашао сам скровишта нова,
између врба, липа, јасенова,
мрака, облака, јаве и снова.

Марко РАУЛИЋ

О аутору

Рођен (5. августа 1949.) и живи у Милошевицу код Модриче

Објавио:РАТ И ОКО-ратрна поезија, ТО ЈЕ ЛАКО, ТО ЗНА СВАКО-поезија за дјецу, ПОТКИВАЊЕ ПТИЦЕ-пјесме, БУНАРИ И БРЕГОВИ-приче, РАТ И ОКО-роман, ОТворене куће СПАВАЈУЋЕ-прошлост и обичаји, СВИЦИ И ТЕСЛА У ВАНВРЕМЕНУ-роман, ПЈЕСМАРИЦА-збирка модричких пјесника, СА ТАЛАСА МОДРОГ ГРАДА И још петнаестак других наслова.

Валентина Дувњак

Савјест у ноћи

1.

“Човјек који има времена да пише у овим ноћним часовима у мислима путује, путује тамо гдје би у тренутку док се стварају слова на папиру, желио да буде. Када на сваком кораку видиш само оно што ти испуњава душу, пожељећеш да ти сутрашњи дан прође брзином секунде.

Како објаснити некоме да мало стабло бора сија животом и њежношћу, толико да пожелиш да га загрлиш и захвалиш му што је дио твоје среће. Чак и стари камен учествовао је у тој малој представи коју је судбина режирала за двије душе које се растају а држе се за руке. О како је лијепо слушати вјетар сакривен у загрљају неба...”

2.

“Вријеме пролази а уздах остаје исти. Тешко ми је да прихватим неке ствари које се подразумијевају и које су другим људима приоритет.

Шта нас то тјера да се плашимо бити оно што заиста јесмо и што је у ствари оно што се некоме допало. Неко је са нама због тога што смо такви какви јесмо, а ми се трудимо да се промијенимо и патимо што нисмо другачији како би задржали ту особу која је са нама. Нестало ми је смисла када схватих ову бесмисао...

Дани пролазе, након једнога дана као да долази још један исти такав који почиње на исто слово. Многочисност и разноврсност мисли у тренутку који треба садржавати једноличност састављену од двије личности.

Додир њежан као лептир и краткотрајан исто тако, подсјети

да су душе близу, али све остало је само игра човјека самог са собом.

Пјена је најљепши дио таласа али она и најбрже нестаје, траје кратко али се дуго памти.

Кораци и гласови неких лица мијешају се са овом тишином, логично када је ово мјесто у питању али нелогично када је жеља у питању.

Тренутак је потребан да осјетиш срећу али то се у тре-

нутку, за пар тренутака нулира и нестаје, остаје само празнина и избрисани трагови...

Понекад заплачи али када нико не види јер тешко је објаснити некоме зашто се плаче без разлога, не могу сви да виде разлог који се носи у души, за то требају осјећања, а не вид.

Опет пада киша, кишобран је у торби, а капљице кише управо тамо гдје су и требале бити-на мојој коси, на мом лицу...”

Валентина Дувњак: Лијепа купрешка бајка

ВИЛА НА КУПРЕШКОЈ ВИСОРАВНИ

Валентина је прије двије године, не могавши дуго добити никакав посао у Бањалуци, гдје је провела своје двије 'избјегличке деценије', умјесто да оде у иностранство као многи други млади људи, одлучила да се врати на родну Купрешку висораван. Без крова над главом, кренула је од нуле, храбро запалила ватру на прадједовском огњишту и - успјела!

Када сам ономад резигнирано закључио своју ратну причу 'Купрешка крвава бајка' у књизи 'Енергија печених волова', са гробљима, прогнаним народом и пораженом војском која је заувјек отишла у легенду, нисам ни слутио да ће се из пепела опет подићи најљепши знаци живота. Посљедњих мјесеци бројни медији пишу и говоре о планинској доброј вили, Валентини Дувњак, такорећи феномену и чуду од дјевојке, бившој новинарки-водителки и студенткици из Бање Луке, која је уз рат са сестром и родитељима избјегла са Купреса. Али, где чуда, умјесто да је спаковала кофер и отиснула се у бијели свијет, за бољим животом, камо су отишли неки њени Маловчани, изузев оних које су рат и смрт затекли на кућном прагу априла 1992, какву су судбину доживјели и њен дјед, два стрица и рођаци, она је урадила супротно. Та сјајна цура у љето 2015. године, разочарана у људе и друштво које младом човјеку не даје никакву наду и животну шансу, вратила се у своје срушено и спаљено село Доњи Малован, гдје ни камен на камену није остао, гдје минска поља још нису разминирани. Вратила се у голему неизвјесност! Без крова над главом кренула је од нуле, храбро

запалила ватру на прадједовском огњишту и - успјела.

Као вила из бајке, јунакиња, ова храбра жена, након што је својим њезним рукама и вољом снажнијом од ерупције вулкана, направила свој кров над главом, култивисала врт, формирала скроман сточни фонд са нешто кока, оваца и два вјерна пса чувара, Шарпланинца, започела је узгој биљних култура које успијевају на тој краској висоравни на хиљаду и двјесто метара надморске висине! Данас за ову хероину знају људи дилем Босне и Херцеговине и шире, као изузетног произвођаћа здраве хране, органског поврћа, мркве велике попут репе, цвекле, лука, купуса и кромпира-Маловањка са Купреса, уплетено с природом! Под рекламним слоганом 100% ПРИРОДА-100% ДОМАЋЕ, пласира своје производе широм РС и Федерације БиХ. У равнотежи са суровом природом, горе гдје вјетар непрестано фијуће, нашла је свој душевни мир, равнотежу, унутрашњу срећу и спокој, царство слободе и независност од лицемјерне, декадентне и у смраду, корупцији, лажима и обманама огрезле цивилизацијске жабокречине!

Дању ова талентована, распјевана и вриједна дјевојка, обрађује земљу, вози трактор који јој посуде сусједи купрешки Хрвати, режзе дрва, зида димњак на својој топлој кућици, дружи се са својим животињама и биљкама, а ноћу ужива у самоћи, послушкујући завијање вукова и њихово дозивање са псима. Загледана у звјездано небо, пише есеје, њезне и сјајне књижевне бисере, чисте и племените дјевојајке душе, инспирисане самоћом и добротом племените дјевојке која се хра-

бро вратила искомским људским вриједностима, љубави према природи и есенцијалном животу, растерећена материјалистићког проклетства и других баласта труле цивилизације.

Вилу са Купреса, посјетио сам о Богородици 14. октобра, ове 2017. године. Била је субота. На Купрешкој висоравни лијеп, сунчан јесењи дан, право Михољско љето. Упознао сам Валентину и њене родитеље, који су и након четврт вијека од рата, још увијек избјеглице и подстанари у Бањој Луци, а сестра Вероника, дипломирани грађевински инжењер, већ седам година на бироу, без шансе за посао! Те октобарске суботе, био је светац па нису радили у пољу, али су ме домаћински и срдачно дочекали. Валентина ми је са поносом показала свој, прави ботанички врт, породично стабло које је насликала на зиду своје куће... Прићали смо о животу у планини, а присјетила се и свог рада у Бањалуци, својих редакција, ТВ 'Св.Георгије', Радио Слободне Европе и првог интервјуа са Алуном Робертсом. Отишао сам са Купреса сјетан, са сузом у оку, док је у сутон, сунце на западу замицало иза обронака Чајуше. Био је то симболични наставак моје Купрешке 'крваве бајке', можда потрага за давно, у рату изгубљеном љубави! Ех, да сам птица па да полетим горе у орканске висове у царство слободе... Валентина Дувњак, храбра дјевојка, у чијем имену је љубав, истинска је, ријетка и драгоцјена 'савјест друштва', која својом скромношћу и мудрошћу, озбиљно опомиње деморализовано и дехуманизовано друштво 'на рубу памети'!

Др Раде ДУЈАКОВИЋ

Књижевна критика

О БЕРИЋЕВИМ ИГРАМА ПРИВИДА

(Миладин БЕРИЋ: „АТЛАНТИДА“, Бесједа, Бања Лука 2017)

Треба нагласити да је по основној вокацији Миладин Берић врстан песник, што и потврђује његова најновија књига поезије лишена сваке сатиричне назнаке, која не случајно носи име „Атлантида“, иначе потврђен је и афирмисан сатиричар са око двадесет књига из те области. Он као песник, није подлегао било каквим утицајима са стране, иако се модерност његовог поетског исказа не може оспоравати. Она се огледа делимично у ломљивом и слободном стиху, који је песник у неким песмама прихватио као један од начина и могућности властитог поетског говора и лексичко језичке версификације.

Свестан властите стваралачке аскезе Миладин Берић дефинитивно остаје на терену традиционалног песништва, у атарима чисте лирике. Дакле, с правом можемо казати да Берић припада оној реткој групи песника који пишу душом и срцем, оно што преживљавају сопствени нерви и у своју поетику удева моћни лирски набој зачињен мисаоним узмасима, који следе интуицију и она најчистија лична осећања. Није ово поезија конструкције. Нема овде непотребне игре речима. Мада игре итекако много има у Берићевој поетици. Нема скривања иза недоречености. Нема лажних и преувеличаних заноса. Нема опсене и обмане, лексичке глазури, језичких вратоломија, којих је препуна такозвана модерна поезија. Берић је одабрао свој песнички пут, препознатљив и јасан у сваком случају и њиме се креће без недоумица и посртања. Он зна да постоји читалачка публика којој

његова поетика неће бити страна. И на такве читаоце сладокусце и рачуна. И нема намеру да кокетира са савременом критиком, уколика таква у нас упоште и постоји. Њега спонтано и искрено осећање и проживљавање света води до високих песничких узлета, што ова најновија Берићева књига својом садржајношћу апсолутно потврђује.

Песник је уверен да има своју „Атлантиду“, она је скривена у њему самом, у њој по потреби понире и бежи као ка коначном спасењу од опасности које вребају у свету који се мора делити са онима који не маре за узвишеност духа, за креативна надахнућа, племенитост, лепоту сваке врсте, којима деструкција и рушитељска моћ попуњавају менталне празнине и којима се песник супроставља и тим неочекиваним бекствима у онострано. Дакле, у митско. У легенду. Поезијом Миладина Берића доминирају колико завичајни мотиви, толико и митолошки и историјски (у трећем делу књиге „Улицом дванаест звјездица“) обојени наноси патине векова, прохујалих крвотоком једног умноженог бића, дакле: теку венаматрагаоца за истином и суштаством. И тај разгранати крвоток упливава у Берићев свет фантазмагорија, у његово властито окриље маште па и оног што је свакако преживљено и дубоко усађено у корен бића. Песнички животопис Миладина Берића се може посматрати као мапа утиснута на властитој кожи, која песнику у њему служи као путоказ да се негде, на том путу неизвесности, не загуби и не залута. Ипак, такву загуљеност

и рекло би се бескрајна и непредвидива лутања самим собом, песник признаје: немогуће је избећи.

У сталном додиру са светом, кроз свеколику Берићеву поетику, провејавају депресивни призив, меланхолија и горка животна искуства. Његове песме су сведочанства о времену, о замагљеном простору једне нестварно моћне збиље, коју морамо да живимо и која урушава темеље традиције, подрива свако надање да постоји смисленији и бољи свет, указује и на ону осојну страну људске природе.

„Атлантида“ Миладина Берића је подељена на три циклуса песама. Први је „Светионик“, потом део насловљен као и назив књиге „Атлантида“ и завршни циклус именован „Улицом дванаест звјездица“.

У првом и другом делу ове књиге, песникове фасцинације задиру у оне њему најважније рефлексије властитог животописа, помоћу којег он обухвата једну широку лепезу осећајности у временима која јесу минула, али лепоте које су храниле песникову душу и срце нису нестале. Сећања су срећом моћнија од заорава. Додирујући светове универзалног, онако Бодлеровски речено, песник верује да ће макар кроз песму успоставити праведније односе са светом, који није баш наклоњен људима који у први план истичу своје емотивне заносе, да ће тако макар и речима надвладати моћ пролазности и заорава, да неће дозволити ништавилу да буде моћније од живота и песме, која, како то само песници виде, чува живот од погубног деловања незнања, апатије и безвољности, која је

у овим последњим временима узела толико маха. Берићеви стихови, уткани у ову поетску књигу, могу се окарактерисати као део неке његове личне животне поемегде на површину поетског замаха често израђају фаталистичке визије у којима је сваки трагаоц на неки начин изложен патњи и предодређен за свакојаке ломове, па често и неславан крај. Тај мрак и та сета која провејава овом поетиком као да песника ослобађају оне личне тескобе, захваљујући којој су и ове песме настајале. Тако се чуваи нормалност и тако се песмом пркоси налетима свеколиких болештина а понајвише лудила, па макар оно било и креативно, што код песника и јесте. Можда без деловања тог креативног лудила ни песама не би било. Стога, ово и јесте поетика суморних расположења, која одражава велики немир чула, али ритмика и музикалност Берићевих стихова се претвара у бруј који одагони и развејава оне злокобне мракове, и порука која на крају уследи доноси афирмативно значење. Све је у овој поетици санолико, понајвише када се говори о љубави, теми која у читавој овој књизи заокупља песника. Тако се он макар у песми склања од животних недаћа, у снажном песничком заносу, у обрту који се не очекује. Песник се не ослобађа невеселих сензација света, а још мање потиштености, па и цинизма, који у неким песмама из ове књиге провејава. Експресивно-интуитивне слике проткане су сталним осећајем љубави према некој имагинарној жени, која је само у почетку песнику била светионик наде и махом велики део неостварених жеља да се путеност до краја одживи, да би се на крају те опсене па и привида из ране младости, песничка слика преточила у магличасти облик, и све је нестајало у неком недоступном и новом свету у некој можда, или понајвише личној „Атлантиди“.

Мада се за Миладина Берића комотно може рећи да је доиста песник интимне атмосфере, његове поруке су универзалне и пријемчиве у

времену у којем живимо и пре свега ове апологеме су лако читљиве што свакако доприноси популарности али и потреби за читањем његових песама. Берић је један од оних песника старога кова, чија вредност расте у трајању и не подлеже тренутним помодностима и варљивим усхићењима. Силазећи у тамне светове и просторе подсвести, песник нам открива вишезначност свог поетског наратива, тако да испољавање лирског субјекта ни на тренутак не умањује лепоту ове поетике. Поетска линија којом се Берић креће проткана је осебујном маштом, осмишљена и дочарана бојама природе, каткад и оним дугиним, које су увек због недоступности и најлепше и најтајновитије, па све до једноставних и обичних елемента стварности које нуди свакодневица.

Широк је тај пут којим се у свом поетском замаху креће песник Миладин Берић. И није увек то утабана стаза, некад је то набујала дивља река, препуна немирних вртлога, истих оних у којима је нестала и она митска „Атлантида“ али такође и Берићевска Атлантида у коју урањају и у којој заувек нестају све оне важне и неважне, редне и узгредне песничке љубави.

Људски живот није само једна прича, па ни љубав није једна и једина, већ се разгранави и умножава током живота, али само остају трагови оних љубави због којих се несаницом хранило, патило и чекало. Понајвише недостају баш такве безимене љубави, које су се загубиле у недореченом и далеком витлају ванвременских догодовштина. Из неког, каткад и необјашњивог разлога, рекло би се без престанка жалимо за тим неоствареним и недореченим, а толико жељеним љубавима и једино што пролазности одолева остаје та непролазна чежња, која ће се једном и некад, као што је код Берића случај, у песму преточити.

Све је код овог песника у слутњи и недоумици, отуда у првој песми у књизи, насловљеној речју неодређеног значења „Можда“,

песник покушава да се ишчупа из нараслих брига и муљне равнотеже, да би тако ослобођен властите грешности након свих еона и кроз призму небеса, ипак грешаноткривао затурени животопис испод коре храста. На крају песник одгонета упитну тајну коју је живот поставио, да је све у трагалаштву нејасно и да је све само „траг до трага“, таложен попут прашине на анђеоском путу, који раздваја светлост од мрака и да је све што се догађа некаква „реприза“ минулог живота, нека поновљена стварност, из које нико, па ни песник не извлачи поуку. Ипак само у песми све је могуће и није могуће. Можда је песма увод у неку другу тајну, која ће бити одгонетнута када се помиримо са чињеницом да све сем живота може имати ону поменућу „репризу“.

У троделној песми „Призма“, одређеније песми у песмама, песник моћно проповеда и каже да ће „вечно да светли у свеопштем мраку“. У књизи, негде при њеном крају постоји још једна песма „Свијећа у Дечанима“ где Берић успева да песму удене у другу песму, где је једна песма оно намагнетисано осовинско станиште и вретено и вртложно тело, а друга је као одело човека, чува од било чега што би песми костуру могло да засмета или нашкоди. Једно описује друго, као сијамски близанци повезано у чворове језика који се не дају издвајати и размрсити. Збуњује овакав начин казивања и песничко заодевања, али је и за похвалу сасвим оригиналан приступ једне несвакидашње песничке конструкције. У „Призми“ и једна и друга и трећа песма надограђују садржај који је како то изгледа већ у првој песми био дефинисан. У овој песми роморе Берићеве разроке кише, или нас заслепљује „зрикава светлост“, њишу се као на ветру „влати наде и влати незнања“ и све то утања у „смирај свеопштег хаоса“ који ће устукнути пред усудом када ће „из урне“ слободно речено из згаришта измилети сотона, који ће се огњу и ништавилу вратити само ако тада

покупи и собом поведе „нултог човека“.

Очекивано, песма „Светионик“ по којој је и читав циклус песама добио име, писана је слободним стихом, говори о љубави „ушушканој у правријеме далеко прије свих календара“ и на том месту сусретања са судбином, која увек поставља трагаоцу замке, али и сусретања са драганом која то никада неће у потпуности бити, песник долази на тај састанак „са ружом у зубима“, верујући да се може све изгубити сем „смисао за цвијеће“. Но, суђено је у смирају једног предугог чекања да се сенке увек нечујно мимоиђу, као и снови што се не могу никада срести, док светионик чува тајне бродоломника, али и тајне оних којима је живот сачувао. Песник се мири са истином која срце и душу не храни, али је и даље препуна блештавила, отуда и од када је она девојана, лепота санолика, што је и даље безимена, ко зна где „одлепшала“ у његовим очима господари сета и траг вечне светлости којом и Берићев светионик разагони тмине, раздваја ноћне од дневних боја, мада је у сновима губитничким остало тако мало светлости и плаветнила. Лава куља из жиже заборава, али околиш не уништава, јер њена примарна улога је да „отопли срећу“. Певајући о забраву као нечему што унижава снагу чула, песник каже „Заборава се само оно/што у нама на махове спава/и што плови са друге стране/пустоши и заборава/. Дакле, све се једном заборава па и оно што никада није било „бољка“. Све се у песмама Миладина Берића одвија на реалацији између јаве огрезле у сету и сна који покушава да осмисли јаву на свој начин и изван онога што та јава јесте. Снови имају право на своје вратоломије и немогуће подухвате. У њима се све своди на бескрајну игру привида и опсена, могућег и немогућег. Без игре нема ни уласка у сан. Сневач је само услужни сервис и један одавно утемељен „сабирни центар“ где се све човеково збраја и таложу, али се исто тако и урушава. И опет се песник окреће забрављеним

стаништима која „плешу свој танго“, а песник застане на ветрометини и на оном што је неодређено и „између“ и што само „ријетки пронађу“.

Постоји ли излаз за песника трагаоца и онога ко залута у својој глави? Песник чврсто верује да негде постоје „врата“ и да их само треба пронаћи. И није важно улазили неко или излази на та врата. И док песник „петролејке раставља на свице“ у песми „Пој Сирене“ све нестаје у привидима и измаглицама морске пене, па и лик жене за којом се трага и само тишина „која попут капље кише падне на ревер“ загони у кружницу из које као да излаза нема. И негде из подсвести, као ехо неког далеког и непознатог мора доплута песма сирена, које можда од свих нестварних бића једине знају тајно боравиште изгубљене Атлантиде. Али како наћи одговор, ако си задојен смртношћу, одговор на то вечно питање свих који трагају за изгубљеним светом у нама. И свакако „ако стварности уопште има“, питање није случајно постављено, јер у песми „Тајна Вечера“ песник урања у тишину стару неколико векова, и верује и не верује да негде постоји свет који „може да се оплоди у тежини крста/који будемо носили ка Голготи/. У песми „Све је привиђење па и животи сами“, песник „крвљу боји успомене“ док лет учи над понором, да би осокољен новим спознајама забрављајући на нагон који га је у неизвесност отерао, истину о себи и другима открива у „мутном огледалу(песма „Круг“) и тамо где се забравља на почетак, јер он припада неком другом свету. Гасећи жеђ „крвавом росом“ која се окрепљујући слива по „сланим ребрима“ у трагању за немогућим и када тама на очи легне као на коњско копито потковица, једино што обећавајуће делује јесте слушање тишине у двоје док песма славуја, те изгубљене и помало митске птице успева да и лишће „гони у дрхтаје“ (песма „Славуј“). Када је огледалоразбијено баксузлуку се на пут не може стати. И мада је „понекад потребна само

нит/не крај/и не почетак/ све ће окончати и дилеме решити „пиштољ и метак“, (песма „Залуд се пуцало“.) Коначно, песник након свих мучења и изнуривања, након многобројних бесаних ноћи и невидљивих крволиптања, једва чујне стихове пушта низ каскаде, ипак није он, иако је имао намеру да исто то каже, она га је предухитрила и рекла „једина димензија коју зна јесте љубав“. Али овај њен крик немоћи и поруку која се није смела прећутати, поета није јасно чуо. Вратио му се тај примални крик оностраног као ехо у неко ново и зло време, само да подсећа и рађава, да осуђује и да проповеда болну отупелост чула, од које лека нема. Најтужније и то поета признаје, доноси спознаја да се „све на крају сведе на неке повучене тренутке“ повучене дакле из живота, јер требаразумети нагонекое је прогутало време и коначно се помирити са спознањем да за оно што срце може да види, нису очи потребне. Тада не преостаје ништа друго до да се уточиште тражи код туге „која пјева свој опори блуз“(песма „Прије но што ме вјетар разнесе“). Белину папира у песми замењује древни Пергамент, што је наслов још једне песме из ове књиге. У „тавним“ ноћима душа везе играчке горким мастилом које се справља од коприва оскоруша. Изнад свега лебди ореол светлости који баца сенке на „глуво коло“ јер у том вртлогу помаме сем „ријечи“ ничег немау видокругу. Јесу ли речи довољно исказиве и моћне да се ухвате у коштац са пролазношћу, која провејава и крије се у празнинама старог породичног ормара на којем по обичају дуње сазревају до лепоте која се лови многобројним чулима, где опсењивачки делује непоновљиви мирис, а тај ормар који не знамо шта у себи крије, да ли је то у њему баш празнина, у својој сржи и изван контроле случаја, како песник верује „муњама је задојен“. (фрагмент)

Веселин МИШНИЋ

Књижевна заједница „Васо Пелагић“ Бања Лука

ПРАЗНИЧНО ДАРИВАЊЕ КЊИГА

Књижевна заједница „Васо Пелагић“ из Бања Луке поклонила је књиге Основној школи „Васо Пелагић“ из Пелагићева. Тим поводом у школи је одржана свечаност на којој су ученици, руководство школе и наставно особље дародавцима припремили културни програм и ручак захвалности.

Ученици Јована Јовичић, Теодора Каиновић, Калина Миличић, Адријана Крстић, Стефанела Татомировић, Драгана Пејкић, Мирко Савкић, Драгана Ђукић и Александар Сапардић су читали своје радове.

Директор школе Олга Лазић изразила је захвалност на вриједној донацији књига школској библиотеци.

Она је истакла да настоје што више ученике одвојити од савремених комуникација/рачунара, телефона/, и приближити их књизи.

Школа броји укупно 264 ученика. Библиотекарка Милка Лазић каже да осим ученика школе књиге користе и студенти са простора општине, и да имају око 9.000 књига.

У име Књижевне заједнице „Васо Пелагић“ Бања Лука, обратио се главни и одговорни уред-

ник Ранко Прерадовић, који је рекао да су поклонили 250 књига, и да ће у наредном времену поклонити још толико.

„Књижевна заједница је основана прије 20 година и објавили смо 682 наслова. Међу ауторима је највише са простора Посавине. То је потенцијал на пољу књижевног стваралаштва, једно богатство. Веома драго ми је што разговарамо данас о будућим активностима“, рекао је Прерадовић, који је говорио и стихове из својих збирки пјесама.

Стихове су говорили и Стевка Козић-Прерадовић и млада пјесникиња Евита Бојковац из Дервенте, и „украсили“ новогодишњи чин даривања књига.

Свечаности су присуствовали и начелник општине Пелагићево Симо Стакић, Вито Бојковац из Дервенте, и власник Регионалног листа „Посавске новости“ Ненад Симић.

Начелник Стакић се захвалио на вриједном поклону, и истакао значај лика и дјела Васе Пелагића за локалну заједницу.

„Осмислили смо шта нам је радити. Донијели смо Програм афирмације Пелагићева кроз лик и дјело Васе Пелагића. Са тим документом упознали смо Владу РС, министарство просвјете и културе. Желимо да укључимо и Владу Србије да нам помогне у реализацији програма. Вјерујем у успјех“, рекао је Стакић.

Н. СИМИЋ

ДВА КРИЛА СРБИЈЕ - ДВА ДУГИНА ЛУКА

Бели Анђео раширио
Два бијела крила
И усмјерио поглед
У Зјеницу Србије
У Храм Светог Саве

Србија попут Белог анђела
Раширила два своја Крила
И усмјерила поглед на лијеву
И десну страну Неба

Лијево Крило Дрином спојено
Десно Дунавом повезано
Њено лијево око гледа
На Бањалуку и Врбас
И Храм Свете Тројице
А десно њежно посматра
Белобрешку и Неру
И манастир Базјаш

Бели Анђео у душу Србије
Уселио свјетлост Светог Саве
А из срца Србије
Извиру два дугина лука
(Два анђеоска крила)
Лијевим спаја
Врбас са Великом Моравом
Десним луком
Неру са три Мораве

И три српска мјеста
Бањалуку
И Белобрешку
Са Београдом

И три српске светиње
(Дјецу Хиландара)
Храм Христа Спаситеља
И манастир Базјаш
Са Храмом Светог Саве

И три српске ријеке
Врбас Мораву и Неру
Са српским дијелом Дунава

У срцу Белог Анђела
У бијелој души Србије

*Дани Преображења
Срба у Румунији, 2017.*

Признања за Живка Вујића

Бањалучки Живко Вујић освојио је пјесмом „Лазар на Вучијаку” традиционалну Видовданску плакету, као побједник 17. пјесничких сусрета „Своме роду од Косова до данас” који су организовани код Спомен-храма цара Лазара на Вучијаку. Ове сусрете организује Српски књижевни клуб „Таласи”, Прњавор. Иначе, у прошлој 2017. години овај је стваралац добио још бројне награде: Прва награда за афоризам на конкурс за најбољи афоризам манифестације „Летњи улични ерски кабаре” у Чајетини, побједник 16. Кочићевог сатиричног пера на Кочићевим данима у Челареву код Бачке Паланке пјесмом „Кочићу, откачићу”, прва награда за прозно дјело на конкурс „Истина о Србима” у Градишци а прича носи наслов „Свети штап је испливао” и наградна гостовања на 22. Мајским сусретима писаца дијаспоре у Франкфурту на Мајни, Дани Преображења Срба у Румунији и „Кореенима у походе” од Франкфурта на Мајни, преко Опленца, Ниша, Лисине, Деспотоваца, до Београда.

Истовремено, примљен је у чланство Београдског афористичког круга, а с њиме и сатиричари Небојша Иваштанин и Ђорђе Латиновић.